که غوارئ د سولې او پخلاينې دره
بېرته اوسي، اوربند ټينګ کړئ

اوربند
ORBAND

CEASEFIRE
14th & 15th

شماره چهاردهم و پانزدهم. ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

د ولسمشر تاريخي بدنامي (ډيورنډ کرښه)

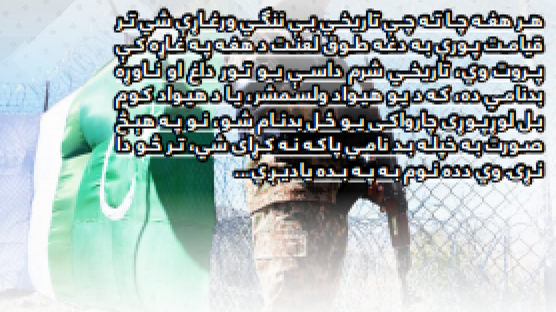

هر هغه چا ته چې تاريخي بې ننګي ورغاړې شي تر قيامت پورې په دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاريخي شرم داسې يو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د يو هېواد ولسمشر، يا د هېواد کوم بل لوړپوړی چارواکی يو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي دده نوم به په بده ياديږي...

پدې ګڼه کې...

- د ولسمشر غنی تاريخي بدنامي (ډيورنډ کرښه)
- دولس ګرامه مالګه؛ د جګرو د ګلونو محکم
- د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره...
- سر يې هوري په دمعان لم يې اټک دی
- څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟
- دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ
- چې دا دعا ده که ښېرا!!؟
- موجبات بيماري رواني
- د ژوند ورې لارښوونې
- سوله مو تجربه کړې؟
- مردم، خشمگين اند!
- د قصه خوانی مرۍ
- د بلاګانو مباشت
- د نوماند منطق
- سيکولاريزم

سړکونه ملي نواميس دي

سړکونه ښايي يوازنۍ قيمتي بخښينا وي چې د ډيرې لرې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا يوازينې بخښينا يا زېربينا ده چې تقريباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخيستی شي.
په نوره نړۍ کې د يوه کيلومتر سړک د جوړولو قيمت له ۳.۵ ميليون ډالرو تر ۵.۴ ميليون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمينېږي. ښايي په افغانستان کې هم د يو کيلومتر سړک د جوړولو قيمت د ۳ ميليونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قيمتي سرمايه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو..!

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربند

پښتنخلس ورځنی

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَـلَداً آمِناً

شمارۀ چهاردهم و پانزدهم، ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

نیولیک

سړکونه ملي نواميس دي/ ۲
د نوماند منطق/ ۳
د ولسمشر غني تاريخي بدنامي (ډيورنډ کرښه)/ ۴
موجبات بیماری روانی/ ۵
د قصه خوانی مړی/ ۷
ځنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟/ ۷
د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د دريو ګاونډيو هېوادونو شريکه مرسته/ ۸
سيکولاريزم/ ۹
سر يې هوري په دمغان لم يې اټک دی/ ۱۰
سوله مو تجربه کړې؟/ ۱۰
مردم، خشمگین اند!/ ۱۱
د بلاګانو مياشت/ ۱۲
دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ/ ۱۳
چې دا دعا ده که ښېرا؟!!/ ۱۴
د ژوند وړې لارښوونې/ ۱۴
دولس ګرامه ماغزه؛ د ځګړو د کلونو محک/ ۱۵

اوربند

د تلپاتي سولې لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې يواځېنی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټيکاو دی
اوربند؛ د سوکالی لوری دی
اوربند؛ د بسياينې لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادی مخنیوی دی
اوربند ټينګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

بسم الله الرحمن الرحيم

سرليکنه

ملي فريضه

سړکونه د عام المنفعه ځایونو په سر کې راځي. د سړکونو ساتنه، پرې پاملرنه او سمه جوړونه د ملي نواميسو برخه ګڼلی شي...

زموږ په هېواد کې د سړکونو رغول او ساتل له لويه سره ستونزې لري. لومړی د سړکونو په جوړولو کې د سړک جوړولو پروژې داسې شرکتونو ته ورکول کېږي، چې يو مخ يا د سړک جوړولو سابقه نه لري او يا سړک په داسې بڼه جوړوي، چې عمر يې د کلونو پرځای ايله يو څو مياشتې وي...

په نورو هېوادونو کې د سړک جوړولو تر څنګ د سړکونو څارنې او بيا بيا د خرابو شويو ځايونو د جوړولو ځانګړې ټيمونه وي، وخت پر وخت د سړکونو څارنه او بيا کتنه کوي او که اړتيا وي، اړوند چارواکي پرې خبروي او د سړک د خرابو شويو او يا له خطر سره مخ شويو برخو غم خوري...

دا چې د هر کيلو ميتر سړک پر جوړولو ميليونونه ډالر لګېږي، پکار ده له لومړي سره د سړک جوړولو پروژه داسې شرکتونو ته ورکړل شي، چې تر ټولو ښه ګرنټي، ښه نرخ او د سړک جوړولو سابقه ولري...

زموږ په هېواد کې تر دې دمه تر ټولو ښه جوړ شوي سړکونه، هغه سړکونه دي چې بهرنيو شرکتونو ساز کړي دي، پاتې نور چې د عمر ګرنټي يې پينځلس يا شل کاله وي، په يو څو کلونو کې له منځه تللي او بيا رغولو ته سخته اړتيا لري، چې له بده مرغه زموږ چارواکي هم د سړک په جوړولو او هم يې په ساتلو کې خورا بېغوره دي...

د سرکار تر څنګ ولس هم د سړک ساتلو پوره پوره مسووليت لري. دلته چې سړک جوړ شي، په هره کوڅه کې د هر کور مخې ته غټ جمپ جوړ کړي، يا د کور ټولې اوبه سړک ته را وباسي، دا په داسې حال کې چې جمپونه سړک خرابوي، ځکه له هر بريک نيولو سره پر سړک بوج راځي او ددې خطر پيدا کوي، چې له جمپونو سره نژدې سړک کېني او يا کندې پکې جوړې شي. بل اوبه سړک له منځه وړي، چې له بده مرغه دلته دې ټکي ته هېڅوک پام نه کوي، د سړکونو پر سر موټر شوياني جوړوي، د کور اوبه عمومي سړکونو او عمومي کوڅو ته را باسي او په ډېره لږه موده کې سړک له منځه وړي... بله ستره ستونزه د بار وړونکيو موټرو د وزن نه کنټرول دي، چې پدې برخه کې د چارواکيو بېغوري ستر خيانت او د ملي عام المنفعه پروژو د له منځه وړلو په معنا دي...

پدې هيله چې هم چارواکي او هم ولس ددې سترو ملي عام المنفعه ځايونو په ساتنه او رغونه کې ونډه واخلي...

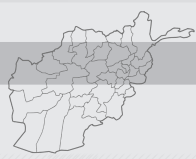

امتياز
افغانستان
چلوونکي

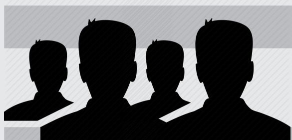

افغانان
خپرندوی
دانش خپرندويه ټولنه

اړيکي
۰۷۰۰۶۳۹۳۸۳ - ۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱
برېښليک
spinsahaar@gmail.com
بيه
۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړکونه ملي نواميس دي

نبي ساحل- نوي زيلانډ

لويې لارې او سړکونه په اقتصادي لحاظ د انسان د وجود د رګونو هومره اهميت لري. د سړکونو جوړولو مسيرونه د اقتصادي سرچينو د نښلولو، نفوس، د سرحدونو او ښارونو نښلولو او هوايي ډګرونو او ښارونو نښلولو د اهميت له مخې ټاکل کېږي.
د افغانستان تقريباً د ټولو سړکونو د مسيرونو انتخاب، ډيزاين او نقشه د ټولواک محمد ظاهر شاه په دوره کې شوي ده، چې د جوړولو پروسه يې په تدريجي ډول پرمخ تللې، بيا ړنګ شوي او بېرته رغول شوي دي...

په هېواد کې د نوي پيل سره سم چې نړيوالو بې ساري مالي مرستې وکړې، د هېواد په تاريخ کې د لومړي ځل لپاره موږ د دومره زيات شمېر قير يا سفالت سړکونو خاوندان شو. له بده مرغه لکه په ټولو برخو کې چې موږ د سيستم د نه درلودلو او نه مديريت له ستونزو سره مخ يو، د سړکونو د تنظيم او مديريت تشه هم خورا ژوره ده.

سړکونه ښايي يوازنۍ قيمتي بېخبينا وي چې د ډېرې لږې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا يوازينۍ بېخبينا يا زېربينا ده چې تقريباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخيستی شي.

که له افغانستان سره دا نړيوال سخاوت نه وای، ښايي زموږ څو نسلونه د ثبات او قوي اقتصادي حاکميت له لرلو سره سره پدې نه وای توانېدلي چې په دومره پيمانه سړکونه سفالت کړي، خو له بده مرغه داسې ښکاري چې دا ستره ملي سرمايه او ملي ناموس موږ پاللی او ساتلی ندی.

په نوره نړۍ کې د يوه کيلومتر سړک د جوړولو قيمت له ۳.۵ ميليون ډالرو تر ۵.۴ ميليون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمينېږي. ښايي په افغانستان کې هم د يو کيلومتر سړک د جوړولو قيمت د ۳ ميليونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قيمتي سرمايه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو.

کېدای شي ځينې کسان ناامني يا د مخالفينو لخوا سړک ويجاړول يو دليل وګڼي، له بده مرغه نه يوازې مخالفين، بلکې د حکومت کمکاری او د ولس بېغوري د سړکونو اوسنی حالت له جدي ګواښ سره مخ کړی دی. په ټوله کې زموږ ولس له عامه تاسيساتو سره هسې چلند نه کوي، څه وړ چې ورسره ښايي. ښه مې ياد شي، د کابل د کمپنۍ او ميرويس ميدان سړک چې جوړېده، د شپې لخوا به د سړک چم ګاونډ اوسېدونکيو له سړک څخه رېګ په لاسي کراچيو کې خپلو کورونو ته غلا کاوه، دا زموږ د ښاري هېوادوالو له عامه تاسيساتو سره د مينې بېلګه ده، په کليو او لرې پرتو سيمو کې به مو نو څه حال وي؟!

ولس ته له ملي شتمنيو سره د مينې او د هغو د ساتنې روحيه ورکول بېل او يو ضروري بحث دی. له بده مرغه زموږ دا مينه پاکستاني برانډ اسلام او جهاد له منځه يووړه، راځم بېرته خپلې موضوع ته چې دولت د سړکونو په ساتلو کې ولې بې غوري کوي.

له استثنا پرته په ټولو هېوادونو کې د سړکونو ساتنې لپاره منظمې سروې ډلې وي. هغوی د ځانګړي موټرو (Radar Portal Systems RS۳) په واسطه په ډېر لوړ کيفيت د سړک ټکی پر ټکي سروې کوي او په اټوماټيک ډول د سړک ډېټا کمپيوټر ته لېږدوي. په دغې ډېټا کې د سړک څرنګوالی په تفصيل او وضاحت سره څرګندېږي چې اړوند اداري دغه رپوټ ته په کتو د ياد سړک د ترميم او که اړتيا وي د بيا رغونې پلان او بوديجه جوړوي.

هغه هېوادونه چې ددې ډول وسايلو اقتصادي وړتيا نلري، هغوی بيا په منظم ډول په هرو شپږو مياشتو کې يو ځل د هر سړک سروې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدغه سروې کې بیا هم له یو شمېر کوچنیو تخنیکي وسایلو څخه استفاده کوي او د سروې انجنیران ډېر په دقت سړک له یوه سره تر بله معاینه کوي. د سړک چاودې، د سړک څنډې، د اوبو او سېلاوونو زیانمنې برخې، احتمالي زیانمنېدل، د پېښو له کبله زیانمنېدل او نور څېړي او رپوټ یې برابروي. د همدغه رپوټ پر بنسټ ورته د رغونې او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه برابرېږي. په همدغه رپوټ کې د سړکونو ترمیم د لومړیتوب پر بنسټ پیلېږي، چې څینې یې بیړنیو اقداماتو، څینې یې پاملرنې او څینې یې څو کاله وروسته پاملرنې ته اړتیا لري.

د سړکونو منظمې پالنې او ساتنې یوه اقتصادي بېلګه دلته را اخلم. دا بېلګه د (Multnomah County) د ۲۰۰۲ز کال له رسمي رپوټ څخه را اخلم.

دا عادي سفالت شوي سړکونه تر پنځلسو کلونو پورې عمري لري، تر دې ور هاخوا د خرابېدو خوا ته ځي. یو سړک چې دوه لینه دی، د یوه مایل یو لاین د جوړولو قیمت یې په هغه کال شپږ سوه زره ډالر اټکل شوی و. که یاد سړک په یاد پراخوالي او اوږدوالي تر لسو کلونو په کم عمر کې یو ځل ترمیم شي یوازې نوي زره ډالر لګښت پرې راځي او که همدغه چاره تکرار شي په شلو کلونو کې به یو سل او اتیا زره ډالر لګښت پرې راغلی وی. دا لګښت تر پنځوسو کلونو پورې دوه سوه شپږ اویا زرو ډالرو ته رسېده، خو بلخوا که خارنه یې نه وای شوې او ترمیم یې نه وای شوی، په یاد سړک به ۶۰۰ زره ډالر لګښت راتلو چې دا د ترمیم هغو تر دوه چنده زیات لګښت دی.

اوس یې نو تاسې خپله اندازه لګوئ، که موږ د خپلو سړکونو نظارت، ساتنه او پالنه په مسلکي ډول ونکړو ډېر زر به د څینو برخو سړکونو له سره بیا جوړولو ته اړ شو او بیا به میلیونونه ډالره پرې لګوو چې ښکاره خبر ده دا پیسې نلرو. همدا اوس د کابل- کندهار سړک جدي ترمیم ته اړتیا لري، که پاملرنه ورته ونشي دغه ستره ترانزیتي لار به له سره بیا رغول غواړي.

ډېر کوچني لګښتونه د ډېرو سترو لګښتونو مخه نیولای شي. که د ټولګټو وزارت فعال وای او په ابتدایي وسایلو سمبال یو سروې تیم یې درلودای، نن به زموږ د سړکونو دا حال نه وای.

د نوماند منطق

حفیظ الله تراب

(طنز)

په نازک حسین باندې هغه شپه د کال غونډې اوږده تېره شوه، خو چې اخر پرې خدای سبا کړه، نو له نورو وړخو مخکې ټلوېزیون ته لاړ، د پوښتنو په جوړولو لګیا شو، خو د هغه د زړه ټوپونه هله ارام شول، چې کمره وال ملګری یې کوټې ته ورننووت. لږه شېبه کې یې ملګري د مرکې سامان تیار او د ټلوېزیون په موټر کې سپاره شول.

نازک حسین ته په زړه پورې دا وه، چې سږکال د جمهوري ریاست چوکۍ ته یوه موچي هم ځان نوماند کړی و. سره له دې، چې په یاد کسب کې ورته د شرم کومه خبره نه ښکاره کېده، خو حیران په دې و، چې (د چرګ یې د مالګې له ختلو سره څه؟!)

نیم ساعت به لا نه و تېر شوی، چې د پرونیو معلوماتو په مټ یې د جمهوري ریاست د نوماند ځای پیدا کړ. هغه فکر کاوه، چې مرکه به ورسره په کور کې کوي، خو د هغه هیښتیا لا پسې هله ډېره شوه، چې نوماند صیب پخپله لویه غرفه کې ناست او یوه لویه ربړي موزه یې -چې د کابل ختو په پوره بې عدالتي شکولې وه- ګنډله.

له نېکه مرغه غرفه لویه وه. تر سلام او مقدماتي خبرو وروسته، نوماند صیب -چې یو قواره دار او په غوښو پټ انسان و- مرکې ته ځان تیار او هغه ترې وپوښتل:

ـ که د ځان تر پېژندنې وروسته پر خپلو پخوانیو کاري تجربو رڼا واچوئ، خوښ به شم!

ـ نوم مې بلبل شاه، د پوخ پخوانی متقاعد ډګروال یم. د خپل پېنځه څلوېښت کلن ماموریت په دوران کې مې د ذرې هومره خیانت نه دی کړی، تر خپله توانه مې د خلکو او هېواد خدمت کړی، دولس کاله کېږي موچیتوب کوم او له دې لارې مې د ژوندانه کشتۍ د نامعلومه راتلونکې ژوند په څپو کې روانه ده.

ـ تاسې د موچیتوب خبره وکړه، ډګروالي او موچیتوب! دا خو یو له بله ډېر سره لرې دي، دا کار مو ولې پیل کړ؟

ـ خبره دا ده، چې لسیزې وشوې په دې هېواد کې قانون نشته، سړی او نه سړی معلوم نه دی، بلکې د هغو انسانانو باداري او بدماشي روانه ده، چې نه یې تاریخ معلوم و او نه هویت، نو په داسې ګډوډۍ کې حالاتو مجبور کړم، چې موچیتوب پیل کړم، حال دا چې په خپل مسلک کې لوړې زده کړې لرم.

ـ ډګروال صیب! تاسې ډېر په زړه پورې انسان یاست، خو زما د مرکې کولو اصلي موخه دا ده، چې دا ربښتیا ده، چې تاسې جمهوري ریاست ته هم ځان نوماند کړی دی؟

ـ هو دا سمه ده او تاسې هم باید حیران نشئ.

ـ حیراني مې په دې ده، چې تاسې به له دې موچیتوبه لس لکه افغانۍ څنګه پیدا کړې وي، دا خو لږې پیسې نه دي؟

ـ ستاسې دا اندېښنه پر ځای ده، خو د ښتو هغه اصطلاح ده، چې د ډېرو امسا د یوه ګېډۍ. په اوس وخت کې په ټول هېواد کې څه باندې دوه لکه تعلیم یافته ځوانان دي ته مجبور شوي، چې موچیتوب وکړي، د هغوی له پېنځو پېنځو روپیو، لس لکه افغانۍ جوړې او دا ستونزه مې حل شوه.

نازک حسین: ډېر ښه، خو له تاسې سره دا فکر څنګه پیدا شو، چې له موچیتوبه یو ناڅاپه د جمهوري ریاست ټاکنو ته ودرېږئ؟

ـ دا مو ښه پوښتنه وکړه، خبره دا ده، چې زما کله هم دا زړه نه و، چې دا کار دې وکړم، خو دوستانو او نورو ډېرو خلکو دې ته وهڅولم، چې باید دا کار وکړم. همدارنګه یوه شپه مې نور نوماندان سترګو ته ودرېدل، خدای شته ډېر پکې داسې دي، چې یوه لکۍ نه لري، نور پوره دي. څینې خو پکې هغه مشهور غله، غلامان، ککړان او د پردیو داسې مزدوران دي، چې په ټوله دنیا کې به یې ونه مومې. ربښتیا خو دا ده، چې له داسې غیبانو، غاصبینو او بې شرمو انسانانو نه راته خپل ځان ډېر وړ ښکاره شو. زړه کې مې وویل، چې د انصاف له مخې په علمي لحاظ او د خدمت له کبله تر ډېرو نوماندانو بلبل شاه موچي ښه دی.

دا سمه ده، چې د اوس لپاره زه یو موچي یم، خو باور وکړئ، چې ددې خلکو تر خیانتونو، غلامۍ، بېسوادۍ او بې رحمۍ هغه زړه کلوشه، چې په خوا کې دې پرته ده، ډېره غوره او بې ضرره ده.

نازک حسین: یره نوماند صیب! والله که دې یوه خبره هم غلطه وي، خو ستاسې په اند آیا تاسې به دا ټاکنې وګټئ او مرستیالان مو څوک دي؟

ـ بالکل. که د حرامیتوب، ډالرو او د کمېسیون د خیانتونو خبره نه وي، نو باور وکړئ، چې نور د هېواد خلک تر داسې نوماندانو بلبل شاه موچي سل ځله غوره ګڼي. دا هغه خلک دي، چې هر افغان یې ددې هېواد لپاره تر یوه لوی عذاب کم نه ګڼي، په دوی کې ډېر داسې دي، چې د شرم په نامه څه نه پېژني او حتی خپل اخلاقي پساتونه ورته هم عادي او مشروع کارونه ښکاري، نو چې داسې وي، داسې خلکو ته د هېواد او خلکو عزت هم ارزښت نه لري، ځکه نو له اوسه زه خپل ځان بریالی ګڼم. زما دوه مرستیالان دي، چې یو یې یو خواریکښ نداف او بل هم یو قبرکن دی، چې پخپل ټول ژوند کې یې نه د چا ناموس ته بد کتلي او نه یې هم په ښارونو کې کوم بیلډنګ جوړ کړی او نه هم د کوم بهرني هېواد غلامان دي.

ـ دا سمه ده، چې مرستیالان به مو سپېځلي خلک وي، خو د حکومت د چلونې لپاره لږ تر لږه زده‌کړې هم اړیني دي، ستاسې د حکومت دا چارې به څوک پر مخ وړي؟

ـ ووره! چارې خو هسې هم لاندې خلک پر مخ وړي، پاتې شوه، د تعلیم خبره، نو په اوسنیو نورو نوماندانو کې ډېری داسې دي، چې جعلي اسناد یې جوړ کړي، خو په عمل کې د بنګاک تر پیشوګانو هم لوی غله، قاتلان او د خدای په ټول قهر ککړ انسانان دي. تر داسې بني آدمانو خو هغه نالوستي ښه دي، چې زیان یې چا ته نه رسېږي، زما مرستیالان به نالوستي وي، خو لږ تر لږه هېواد پلورونکي او خاینان خو نه دي کنه!!

نازک حسین: ستاسې هره خبره او روان منطق مو زما په زړه راننوت، قسم په خدای تاسې تر داسې خلکو زر ځله ښه یاست، باور وکړئ، چې زما ووټ د بلبل شاه موچي دی، نه د څینو داسې خاینانو، چې په لیدو یې هر افغان ته کانګې ورځي او تاسې ترې زر ځله شرف لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشر غني تاریخي بدنامي
(ډیورنډ کرښه)

چـــې څوک ټاپ درپسې وکړي، سره ټک وهي لاسونه
دا ژوندون دی مردن نه دی، که دې وشي مردن هسې
خوشال بابا

محمد انور اخګر

هر هغه چا ته چې تاریخي بې ننګي ورغاړې شي تر قیامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاریخي شرم داسې یو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د یو هیواد ولسمشر، یا د هیواد کوم بل لوړپوړی چارواکی یو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي د ده نوم به په بده یادیږي، زموږ په ګران هېواد، لوی افغانستان کې ډېر داسې پاچاهان او لوړپوړي چارواکي تېر شوي دي چې د خپلو ډول، ډول ناوړو کړنو له امله یې په تاریخ کې نومونه په بده ثبت دي چې له هغو څخه، هغه پاچاهان چې د هیواد سپیڅلي خاوره یې، د خپلو ځاني ګټو او اړتیاوو په موخه، په پردیو باندې پلورلې ده په تاریخ کې د تل لپاره په ناوړه نومونو باندې یادیږي، د لوی افغانستان سپیڅلې خاوره، چې د لوی احمد شاه بابا د هڅو او کوښښونو په پایله کې، د افغانستان په نوم یې یو موټی هېواد رامنځ ته کړ...

له بده مرغه چې د لومړي ځل لپاره د احمدشاه بابا نا اهله لمسي، شجاع الملک لخوا واک ته د رسیدو په موخه د لوی افغانستان ختیځې سیمې سکانو ته، د لاهور د دری اړخیز تړون پر بنسټ ورکړل شوې. (انګریزان، شاه شجاع او سکان، ۱۸۳۸ز) چې د هند انګریزي کمپنۍ د خپلو ګټو په موخه لوی لاس په کې درلود.
نوموړي پاچا د خپل دغه ناوړه عمل له کبله خپل ژوند له لاسه ورکړ او ورسره یې لویه تاریخي بدنامي هم خپله کړه، په هیواد کې د شاه شجاع نوم تر هغې پورې سپک شو، چې لوستي پلرونه یا د کورنیو مشران د شاه شجاع یا دې ته ورته نومونو باندې خپل زامن نه نوموي، که بیا هم د کوم سړي یا ماشوم نوم شاه شجاع وي نو په اوریدلو سره یې دغه خاین پاچا شجاع الملک وریادیږي خو بیا هم که د کوم ماشوم نوم د شاه شجاع نوم ته ورته وي نو د خپلو همځول لخوا زورول کیږي، خاین، د هندوانو او انګریزانو د ګوډاګي او یا د نورو سپکو سپورو سره مخ وي، چې یوه ښه بېلګه یې زموږ د سترګو لیدلی حال دی: هغه مهال چې موږ ماشومان وو، زموږ په ښوونځي کې یو هلک چې د پنځم ټولګي زده کوونکی ؤ د خپلې کورنۍ له خوا د شجاع الدین نوم پرې ایښودل شوی ؤ، نوموړی چې پخپله هم شوخ هلک ؤ، د ښوونځي هلکانو به د شجاع الدین پر ځای شاه شجاع، د انګرېز بچی او غلام بللو، کنځلې او بدې ردې خبرې یې ورته کولې، چې په پای کې یې پلار اړ شو، ترڅو د خپل زوی نوم واړوي او له هغه ښوونځي څخه یې بل ښوونځي ته بدل کړ.
د لوی افغانستان یو بل پاچا چې د هیواد خاوره یې له لاسه ورکړې ده د امیرشېرعلي خان زوی، سردار محمدیعقوب خان ؤ، نوموړی ناروغ، نیمه لیونی او د انګریزانو په لاس کې اسیر پاچا ؤ چې د انګریزانو له خوا په زور اړ شو، د ګندمک ناولی تړون لاسیک او د هیواد ختیځې سیمې، (سربېره پر هغو سیمو چې شاه شجاع سکانو ته ورکړې وې) انګریزانو ته ورکړي.(۱۸۷۹ز کال د مۍ میاشتې ۲۶ نیټه.)
د افغانستان له بدنامو او وطن پلورونکو پاچاهانو څخه بل تن سردار عبدالرحمن خان دی، چې وروسته له شاه شجاع او امیر محمد یعقوب خان څخه یې د لوی افغانستان ځینې سیمې، واک ته د رسیدلو، د خپل واک د ساتلو او د اتلسو لکو روپیو په بدل کې پر انګرېزانو باندې خرڅې کړې، د کابل تړون یې له انګرېز ډیورنډ سره لاس لیک کړ.(۱۸۹۳ز) د دغه تړون له امله ده چې امیر عبدالرحمن خان داسې تاریخي بدنامي خپله کړه چې هېڅکله به له دغې بې ننګۍ څخه خلاص نه شي او نه به څوک د ده دا تور داغ ورپاک کړی شي.
عبدالرحمن خان په ۱۳۱۹ ، ه، ق کال کې له دې نړۍ څخه تېر شو... [د ده د خپلې کورنۍ او خپلو بریځو پرته] نورڅوک یې پر مرګ باندې خواشیني نه وو او ټولو د ده پر مرګ باندې خوشحالی کولې، تر هغې چې یوې ډلې کسانو د نوموړي پاچا پر مړیستون پسې اور واچولو... .

(میرغلامحمد غبار،افغانستان در مسیر تاریخ، ۶۹۹ مخ)
د امیرعبدالرحمن خان مړیستون د کابل د زرنګار په پارک کې دی او یوه ښکلې ودانۍ یې پرې جوړه کړې ده څوک چې د دغې ودانۍ څخه تېرېږي او د ده ترهګریزې کړنې او د ډیورنډ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاینانه ترون څخه خبر وي د دعا پر ځای ښیرا او حتا زیاړي(کنځل) ورته کوي.

اوس مهال څلورم کس زمور مفکر ولسمشر اشرف غني دی چې خپل راتلونکي تاریخ ته متوجه نه دی او د خپلې بې پروایی او بې مسوولیتی له امله، خپل تاریخ د شاه شجاع او عبدالرحمن خان په شان ناولی کوي، دا به سمه خبره وي که ووایو چې له پورته یادو ملي خاینو څخه به هم، ښاغلی غني په تاریخ کې په ناوړه نوم ثبت شي، داسې چې:

۱ــ دا چې شاه شجاع سکانو ته د لوی افغانستان یوه برخه خاوره ورکوله، په دې موخه وه چې له محمدزیو څخه د خپل پلار نیکه پاچاهي تر لاسه کړي او کله چې ځواکمن شي له سکانو څخه د لوی افغانستان خاوره او نورې تر لاس لاندې سیمې او ورسره د کوه نور الماس چې د سکانو مشر رنجیت سنگ په ناځوانی او غداری ورڅخه اخیستی ؤ بیا ترلاسه کړي. (دیوان امرنات اکبري: ظفرنامه رنجیت سنگ، لاهور چاپ،۱۹۲۸ز)

۲ــ دا چې امیر محمدیعقوب خان د گندمک ترون لاسلیک کړ، د لیونتوب پر ناروغی اخته او هم د انگریزانو په لاس کې اسیر او ناچار پاتې ؤ.

۳ــ د امیر عبدالرحمن خان موخه دا وه تر څو وکړای شي پاچاهی ته ورسیږي او خپل واک د انگریزانو پر پوځي او مالي ملاتړ باندې وساتي.

دا وې د پورته تاریخي بدنامو پاچاهانو موخې او مجبوری چې د لوی افغانستان خاوره یې په منځ باندې نیمه کړه او د افغان ملت نسلونه، نسلونه یې له لویو تباهیو سره مخ کړل.

اوس به راشو زمور د مفکر ولسمشر تاریخي مسوولیت ته چې له تېرو خاینو پاچاهانو څخه یې مسوولیت لا هم زیات دی، داسې چې: مفکر صاحب د پورته ذکر شویو پاچاهانو په شان موخې او مجبوری نه لري، نه د شاه شجاع او امیرعبدالرحمن خان په شان پاچاهی ته رسیدلی شي او نه هم د امیر یعقوب خان غوندې لیونی او نه هم د انگریزانو له بچې، پاکستان سره اسیر دی.

زمور مفکر ولسمشر یوازې د غفلت په خوب ویده دی تر دې چې که ډولونه ورته ووهې بیا به هم ویښ نه شي او کله چې څوک ویده وي هغه د ډیورنډ له کرښې چې عملاً کار پرې روان دی څه خبریږي او نه د ده په ډله کې داسې څوک شته چې ولسمشر له خوبه ویښ، خپل تاریخي مسوولیت ته یې متوجه کړي، سالمې مشورې ورکړي او له تاریخي بدنامیو څخه یې وژغوري، یوازې دا چې د ده نږدې کسان تل د خپلو شخصي گټو لپاره هلې ځلې کوي، که وطن

اوبه هم یوسي دوی یې په کیسه نه دي، د ولسمشر غني د ملي وحدت حکومت ؟ داسې جوړښت لري چې یوه ورځ په یوه غونډه کې ښاغلي استاد اسمعیل یون د یو مسلمان شوي انگرېز ملا او د هغه له مقتدیانو سره پرتله کړ، ده وویل:« د اشرف غني د ملي وحدت حکومت! دا ډول جوړښت لري، لکه د انگرېز جان بټ مقتدیان: جان بټ چې د بي، بي، سي راډیو پخوانی خبریال ؤ او وروسته مسلمان شو، خلکو ته یې د لمونځونو امامت پیل کړ، ملاصاحب جان بټ خپل مؤذن (بانگ کوونکی) یو تن پخواني خلقي ټاکلی ؤ، د تکبیر ویلو لپاره یې یو کس پرچمی غوره کړی ؤ او مقتدیان یې ټول بې اودسه وو او بې اودسه یې لمونځونه ورپسې کول.»

د ښاغلي اشرف غني په کابینه کې داسې څوک نه شته چې د پاکستان د ای، اس، ای د ترهگرو پلانونو پر وړاندې وړ پالیسی او طرحې جوړې او پلي کړي، نو ځکه خو د پاکستاني استخباراتو ټول پلانونه د ننه په افغانستان کې په بري سره پلي کیږي، چې له ټولو څخه مهم پلان یې د ډیورنډ کرښې پر لیکه باندې د اغزنو تارونو غځول دي، چې په نتیجه کې لوی افغانستان وروسته له (۱۲٦) کاله څخه په عمل کې د پنجابیانو لخوا دوه ټوټې کیږي، پنجابی پوځ په خپل سر بې له دې چې له چا وډار شي په ډاډه زړه، د نړیوالو قوانینو پر خلاف، د ډیورنډ پر کرښه(چې له آره، آزاده کرښه ده) اغزن تارونه غځوي، تر دې چې انگرېزانو هم په نوموړي کرښه باندې دا ډول یو جانبه کار نه دی ترسره کړی، په لومړیو کې امیر عبدالرحمن خان له انگرېزانو سره د کابل ترون د شپېړمې مادې پر بنسټ د یو گډ کمیسیون پر وړاندې د کرښې په ځینو سیمو کې نښې ولگولې، خو وروسته چې امیر خپل تاریخي گناه ته متوجه شو، نو د کرښې په نښه کولو څخه یې په بېلا بېلو پلمو باندې ځان یوې خوا او بلې خوا کولو چې تر نن پورې هم نوموړي کرښه په مکمله توگه نه وه په نښه شوی.

سره له دې چې پاکستانیان د بین المللی پریکړو له مخې د انگرېزانو میراث خواره او ځای ناستې نه شي کیدلی، خو فرضاً که داسې وبولو چې، پنجابیان ځانونه د انگرېزانو زامن او میراث خواره بولي(!!)، بیا هم د کابل د تحمیلي ترون د شپږمې مادې او د بین المللي سرحدي قوانینو پر بنسټ، هېڅ هیواد نه شي کولې د ډیورنډ کرښې په شان پر جنجالي پولو باندې یو اړخیز کار وکړي.

له بده مرغه چې زمور مفکر ولسمشر او ډله ټپله یې (لکه بُت په غټو سترگو دم ختلی) په غټو، غټو ورته گوري، نه یې د ملگرو ملتونو محاکمو ته شکایت وکړ، نه یې په امنیت شورا کې غږ پورته کړ او نه یې د کرښې پر سر باندې پنجابیان وډزول، لکه دوی چې په کنړ کې زمور کلي بې له کوم دلیل څخه هره ورځ په توپو ولي او وړاندې راځي.

مور له آره په دې باندې پوهیدلو چې ولسمشر له کوزو پښتنو او ډیورنډ کرښې سره چندان علاقه او دلچسپي نه لري، لکه چې ټول پوهیږو مفکر صاحب د خپل بې ځواکه واکمنی له پیل څخه تر اوسه پورې په دې وروستیو کې، یو ځل د ډیورنډ کرښې په تړاؤ، د پکتیا ولایت په گردېز کې، چې د پولیسو د شهیدانو فاتحې ته تللی ؤ، تشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي خبرې(ډزې) وکړي، وړاندې له دې يې د ډیورنډ او کوزو پښتنو او بلوڅو په هکله یوه خبره ترخولې نه ده وتلې، په دې باب د افغان جرمن پورتال د تبصرو په درځه کې ښاغلی عبدالکریم رحیم چې ځان د ولسمشر غني ټولګي وال (هم صنفي) بولي داسې لیکلي دي:« زه اشرف غني د مکتب د وخت نه پېژنم. ډېر کلونه زما همصنفی و. کرکټر يې هم راته معلوم دی. په دی هم خبریم چی په مکتب کی دی د باچا خان مخالف و او اوس هم د سپنتا صاحب په وینا دی د پاکستان موقف ته متمایل نظر لری».

موږ ښاغلي غني ته دا وايو چې له تشو او بې عمله خبرو او چغېدلو نه څه نه جوړېږي چې له ډېر زور څخه دې د حنجرې غږ هم تغییر وکړي او څوک نه شته چې درته ووايي: خپل احساسات کنټرول کړه، خلک درپورې خاندي!.

یو څوک چې د خپل ګاونډي شخصیت ونه پېژني، دا مانا لري چې هغه کس د سالم فکر څښتن نه دی، تاریخ ثابته کړې ده چې پاکستانی پوځ یو بې زړه او ډارن پوځ دی، له هند سره يې په ټولو جګړو کې شرمووونکې ماتې خوړې دي او له موږ سره يې په تېرو څو وړو، وړو نښتو، (تورخم، سپین بولدک او نورو) کې وښودله چې پنجابی پوځ یو بې موراله، دال خور او مړی خور پوځ دی، ومو لیدل چې د سپین بولدک په وروستی جګړه کې يې زغره وال ګاډي په ځای پرایښودلي وو او ځانونه يې په منډه خلاص کړل.

په وسواس په نامردی په وهم وېره
لا په زړه به وي ګـــیدړ تر ده زړه‌ور
خوشال بابا

دوی به هېڅکله هم زموږ سره د اوږدې مودې لپاره جګړه ونه کړای شي، که احیاناً پاکستانیان زموږ پر وړاندې ودرېږي، افغانان په پوره مېړانه لکه چې تاریخ ثابته کړې ده جګړې او قربانیو ته چمتو دي، موږ افغانان د ننه په خپلو کورونو او ښارونو کې، د پاکستانیانو له لاسه هسې بې نتیجې او بې مانا وژل کېږو، نو ښه به دا وي چې له دښمن سره په جګړه کې نر په نره شهیدان شو.

کشکې ځوان د پښتانه په ننګ کې مړ وای
نـــه چې ګور لـره روان شو له ټلـــتکه
خوشال بابا

که موږ په لومړیو کې له پاکستان سره مخامخ جګړېدلي وای، نو دا لوی شمېر افغانان چې له تېرو څلورو لسیزو راپه دېخوا وژل شوي دي نه به وو، وژل شوي او په لږو تلفاتو سره به د لوی احمد شاه بابا اصلي پولو ته رسیدلي وو، په دې بنسټ موږ ولسمشر غني ته لاندې وړاندیزونه وړاندې کوو، نو که عمل يې پرې وکړ، له تاریخي بدنامیو به ځان وژغوري او د یو رښتني ملي اتل نوم به وګټي او که عمل يې پرې ونه کړ هغه تاریخي داغ چې تر ده وړاندې نورو ملي خاینینو ګټلی دی، دی به يې هم تر لاسه کړي:

۱ـ دفاع وزارت دې د کرښې هغه سیمې چې د پنجاب لخوا کار پرې روان دی او له کرښې راوړاندې شوي دي، د هوايي، توپچي او راکټي بریدونه لاندې راولي.

۲ـ ملي امنیت او نورو کشفي ادارو ته دې دنده وسپارل شي، چې د پنجابیانو د کار مخه، د خپلو پټو او ښکاره عملیاتو له امله ډب کړي، په ځانګړې توګه د کرښې دواړو غاړو پښتنو او بلوڅو وروڼو سره دې کار وشي...

۳ـ کشفي او استخباراتي ارګانونه دې داسې وړ او پارووونکي، هڅوونکي اوپراتیفي(سل ډوله) عملیات ترسره کړي، چې له امله يې غربیان او امریکایان اړ شي، د پنجاب پر وړاندې مخامخ او نامخامخ پوځي، سیاسي، اقتصادي او ... جګړې پیل کړي.

۴ـ بې له ځنډه دې د ملګرو ملتونو امنیت شورا او اړونده عدلي محاکمو ته غوښتنلیک وړاندې شي، پر پاکستان دې د خاورې دعوه وشي، د دعوې پرمخ بیولو لپاره دې یوه خوار ښه متخصصه ډله، چې په هغو کې لر او بر افغان حقوق پوهان، تاریخ پوهان، سیاستوال او د دوستو هیوادونو کار پوهان ګډون ولري، ترڅو وکړای شي د ملګرو ملتونو په محاکمو کې په ښه توګه خپله دعوه وڅلول شي.

ټول پوهېږو چې د تاریخ په اوږدو کې په افغانستان کې له پردیو سره تل ولسونه جګړېدلي دي، لویو، لویو امپراتوریو ته يې ماتې ورکړې دي، نو څکه خو وايي(د ولس زور د خدای زور دی) په دې بنسټ زموږ اتل ولس له پاکستان سره د جګړې لپاره ښه په خوښی سره چمتو دي، که ولسمشر زړه وکړي او په خپل اتل ولس باندې غږ وکړي وبه ګوري چې زموږ ځوانان د جګړې ډګر ته د ډولونو او اتڼونو سره ورودانګي.

د پاکستان سره د دې جګړې ګټې به دا وي چې له یوې خوا به امریکایان او غربیان، له پاکستان سره په مخامخ پوځي، اقتصادي او سیاسي جګړو او کشالو کې ښکېل شي او له بلې خوا د ملګرو ملتونو سازمان به د ډیورنډ کرښې مسله مهمه وبولي او جدي غور به پرې وکړي، دا جګړه به د ننه په پاکستان کې په لومړي ګام کې بلوڅان، پښتانه او سندیان د پنجابیانو پر وړاندې راپورته کړي، چې په پای کې به پاکستان تجزیه شي او نړۍ به د پاکستان د (ام، کیو، ام) ګوند د مشر، الطاف حسین په وینا، له دغه نړیوال ناسور او عذاب څخه آرامه شي. (ان شاء الله)

https://www.youtube.com/watch?v=IQgy1IV3uNY

https://www.facebook.com/Spogmai.Fm/posts/1210083302346606:0

هــغه ځوان چې د وطن په درد سوځېږي
که ســـل ځله پر مخ لوېږي پورته کيږي
ما ترې سل ځله قـــربان او صدقه کړې
چې د مرګ پر پوله ناست وي لا خوځېږي
اکاډمیسین سلیمان لایق

موجبات بیماری روانی

موجبات یا علتهای بیماری روانی عبارتند از:

١. خرابی مغز.
٢. سرکوفتگی امیال (عقده روانی).
٣. گذشتن شدت میل از حدومرز کنترول.

و اینها نیز آدمی را بسوی بیماری روانی سوق می دهد.

١. بیکاری کامل و زیاد.
٢. تنهائی زیاد و خیال.
٣. فقر وخرج زیاد با عدم اعتماد به خود وخدای خود.
٤. ممانعت همیشگی از بروز رازهای دل.
٥. حسادت زیاد.
٦. حرص زیاد.
٧. حوادث ناگوار پی در پی غیر منتظره .
٨. به ذهن آمدن پی در پی صحنه های ناخوش آیند و هول انگیز وخشم افزا.

یکی از چیزهائی که هم ممکن است موجب بیماری روانی شود و هم امکان دارد باعث بیماری جسمانی و احیاناً فلج و سکته و مرگ شود، مشاهده یا خبر امریا امور ناگهانی بسیار ناگوار وهیجان انگیز است. از دیگر چیزهای که در بعضی افراد سبب دیوانگی یا بیماری روانی می شود، بعضی از بیماریهای بدنی و نقص عضو است، و در بعضی افراد هم بیماری روانی ارثی است، هر چند که ارث هم خد دستخوش محیط است.

منظور از خرابی مغز، این است که یک قسمت از مغز یا تمام آن در اثر ضربه ای مخصوص یا در اثر چیزی دیگر صدمه دیده و نمی تواند کار خود را به خوبی انجام دهد و یا در اثر فرسودگی کارش مختل شده.

منظور از سرکوفتگی امیال این است که یک یا چند میل همیشگی هرگز نتوانسته اند ارضاء شوند، هر وقت ظهور کرده اند با توسری خوردن از محیط مجبور به عقب نشینی شده و به صورت عقده مشغول دارنده، یا آزار دهنده در آمده اند.

مقصود از گذشتن شدت میل از مرز کنترول، این است که گاهی ممکن است یک میل آنقدر شدت و قوت پیدا کند که گذشته از آنکه شدیداً همه امیال دیگر را تحت الشعاع خود قرار می دهد، قدرت جلوگیری از ارضاء آن از صاحبش سلب می شود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قصه خوانۍ مړی

جبران جبرانلی

کله چې ژوند د تېره تېغ لاندې راشي نو د لوبې خوند پیکه او بدرنګ شي او د مصلحتونو لاندې ژوند تېرول هم بلا ډېر دروند کار دی، خو بې له دې چاره هم ناشونې ده. کله چې استقلال د هوسۍ په ښکر او فکري استقلال په زولنو وتړل شي نو سړی خوار پکې لکه د بامیانو د نړېدلیو بوتانو په څېر هک پک پاتې شي، نو د حیرانۍ له امله به سړي نه ورخ اوبه یوسي او معامله ګډه وډه شي او په ګډه وډه معامله کې خپله خبره کول او پخپله خبره درېدل د سقراط د زهرو جام شي او د سقراط د زهرو جام څښل هم د سقراط په څېر زړه او ځیګر غواړي...

... په دې دروغجن چاپېرچل کې د نفرتونو دومره زهر شیندل شوي چې د شاتو په شیندلو هم د چا یقین نه راځي. دا د شکونو وطن دی او دلته په هره خبره شک کېدای شي او په هر چا شک کول دلته څه نوې خبره نه ده، ځکه کله کله په ځان هم شکي شم، ځکه دلته قبله بدلول او په فردوسي جام شوندې لګول د ورځې معمول دی، کله چې د امن او سولې خبرې شروع شي نو ځینې د جهاد مدعیان بیا د وینو غرغرې شروع کړي، ددې یارانو لپاره خو جنګ لنګه غوا ده چې غوا وچه شي کوچ او غوړي بند شي بیا نو ددې نازولیو ګوزاره ګرانه شي او بیا د غل د مور په څېر په غلا ژاړي. دوی خو تل د نورو په شر کې خپل خیر غواړي، وایي یو څه او کوي بل څه!

واعظان کز جلوه بر محراب و ممبر می‌کنند
چون به خلوت میروند آن کار دیگر می‌کنند

یوه بله خبره را یاده شوه، په خیبر بازار کې زما د یو مېز نږدې ملګري ښاغلي سلیم راز به ویل، په افغان جنګ کې د اسلام او مسلمان خبره یوه (دکهاوه) ده، اصلي خبره د مقام او د روپیو لاسته راوړل دي.

زه د راز صیب د خبرو په هکله په سرو زرو ګوزاره کوم، خدای ښښلي سیف الرحمن سلیم را څخه په یو بیت ځان خلاص کړی وه.

لاړه قـــافله هم د رهبر سره رهزنه شوه
دا معاشره جوړې د څېلمې بې ضمیره ده

دې مجهول حالت له ما هم لاره ورکه کړې. د موزېګې د شلېدلي کټ په څېر چې بازو یې ټینګ کړم، لنګه یې وتښتي. که د سولې دا معامله لږه هم اخوا دېخوا شوه نو پور به یې دا خوبولی ولس پوره کوي. د جعل او تذویر داسې امامان به پیدا شي چې شیطان به ترې امان غواړي. درنو لوستونکیو!

زما ددې لیکنې پیمانه یواځې د ژوندي ضمیر خاوندان کولی شي.

دا زما ډرېور، خدای وهلی سم کړتو خان دی، پرون یې راته وویل، د سولې په خبرو کې زموږ د مشرانو څه رول دی؟!

زه غلی شوم، ناڅاپه مې د شلو کالو یوه زړه سفر نامه مخې ته راغله، په ۱۹۹۹ز کال کې ښاغلي افراسیاب ختک، قدرمن آصف صمیم، ګران نور الحبیب نثار او محترم ابراهیم همکار د پېښور پوهنتون یو څو استادان محصلین او محصلانې سره له جبرانه د یوه ورکشاپ په خاطر نتیاګلی ته مخه کړه. کله چې نتیاګلی ته ورسېدو نو د پېښور ګرمۍ او د نتیاګلی یخنی په زور هم خبر شولو. مازیګر مهال د لیلیې مسوول موږ ته معلومات راکول چې دلته هر راز ځناور شته، که مو مخې ته راغی تاسو ورته څه مه وایئ، تاسې ته هم څه نه وایي او که چېرته زمری هم مخې ته راغی ورته عمل به کوئ. نثار صیب پرې غبرګ کړ، که زمری راغی د هغه خوښه ده چې هر څه کوي، زموږ کوکې او خاموشي موږ ته ذره هومره هم خیر نشي را رسولی. ډرېور ته مې وویل، څه چې د ځنګل د پاچا خوښه وي، هماغسې به کېږي.

اُفف خدایه! ما خو خبره د قصه خوانۍ د مړي را نیولې وه، سر مې ځنګل ته ورسېد. د قصه خوانۍ بازار له یوې تنګې کوڅې نه ناڅاپه یو تابوت راووت. د جنازې څادر پرې هم غوړېدلی وه. هر چا ورسره د ثواب په نیت اوه- اوه قدمونه اخیستل او هر چا د بېوسۍ او خپګان مظاهره کوله.

مړی له چوکِ یادګار او فردوس سېنما نه ښه په هجوم کې راووت. د ثواب په نیت را وتلو خلکو مړی تر چارسدې اډې پورې را ورسولو، چې د چارسدې هدیرې ته ورسېدل، ګورې چې نه نوی قبر شته او نه هم قبر کیندونکی. را وتلیو خلکو مړی د بوتنۍ پُل ته ورسولو. هلته هم د چارسدې هدیرې په څېر نه قبر و او نه قبر کېدونکی. خلکو جنازه په ځمکه کېښوده.

یوه پکې غبرګ کړ، د مړي وارثان څوک دي؟! هر چا یو بل ته کتل، د وارث مارث پته نه لګېده، مړی خوار پر ځای پاتې شو او د ثواب په نیت را وتلي خلک بېرته خپلو ځایونو ته ستانه شول. معامله پولیسو ته ورسېده، پولیس د مړي د معلوملو لپاره قصه خوانۍ ته را ورسېدل، یو څو شېبې وروسته معامله ښکاره شوه چې یو چا خپل ملګری د پیسو لپاره وژلی، مړی یې تابوت کړی او خپله تښتېدلی دی.

په موږ خوارانو هم د قصه‌خوانۍ د مړي په څېر لوبې رواني دي. د قاتل ماتل پته مو نه لګېږي، په دې څلور لسیزو کې چې هر چاته نږدې شوي یو، په چړو یې وهلي یو او په زخمو یې راته مالګې دوړولې دي. نن- سبا یو نوی څرک پیدا شوی، خدای دې وکړي چې د لغمان د چارباغ پخوانۍ اوسېدونکی او ننۍ زلمی خلیلزاد زموږ په زړو پرهرونو د مرهم پټۍ کېږدي او نور په دې ځورېدلي ولس کې د اور، وینو او بارودو لوبه ختمه شي.

زه خپله لیکنه د خپل بابا په دې شعر ختموم:

ګوندې وي چې بازي بیا را وجار وځي
همه‌ګي عالم ویل کا چې اوس بای ده

څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟

ډاکټر محسن حسن

دغه لړۍ سل لاړښووني لري، دلته به یې شریکوو، چې زموږ تاسې فکرونه مثبت شي!

۱ - کله چې غږېږئ باید مثبتې کلمې وکاروئ!

که تل ځانته ووایاست چې «نشم کولای» نو ځان قانع کوې چې په رښتیا ضعیف یم. باید ووایاست چې په اسانۍ د یوه کار له عهدې وتلای شم او یا حد اقل خپل ټول زیار کاږم.

۲ - منفي فکرونه لېرې کړئ!

کله مو چې روحیه ضعیفه وي، نو منفي فکرونو او احساساتو ته اجازه مه ورکوئ چې ومو ځوروي. حتی ورځ کې یوازې څو ساعته منفي فکرونه له ځانه لېرې او د ژوند په مثبتو اړخونو تمرکز وکړئ.

۳ - هاغه کلمې او توري کاروئ چې ځواک و احساس مو را وېښوي!

تل زیار کاږئ چې خپل فکرونه په داسې کلمو بیان کړئ چې له هغو سره تاسې د خوښۍ او قدرت احساس لرئ او داسې وګڼئ چې ژوند مو خپل کنټرول کې دی. د هغو کلمو پر ځای چې د ماتې او بې کفایتۍ احساس درکوي په مثبتو کلمو تمرکز وکړئ.

نور په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د دريو ګاونډيو هېوادونو شريکه مرسته

طارق عزیز

د نشه‌يي توکيو بد اغېز هر چاته معلوم دی، خو سره له دې هم په نړۍ کې به داسې هېواد نه وي چې يو شمېر خلک يې په نشو نه وي اخته، خو بيا د ډېرو هېوادونو حکومتونو نه يوازې د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت، بلکې د کارولو پر ضد يې هم ډېر ګامونه پورته کړي.

يو خوا که د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت او قاچاق پر ضد په ټوله نړۍ کې عملي ګامونه پورته کېږي، نو بلخوا مو ږ داسې مثالونه هم لرو چېرته چې د طبي مقاصدو لپاره د نشه‌يي توکيو کر قانوني ګرځول شوی.

د نړۍ د نورو هېوادونو په څېر پاکستان، افغانستان او ايران هم غواړي نه يوازې د ناقانونه نشه‌يي توکيو کښت ختم کړي، بلکې غواړي ددې توکيو قاچاق هم بند شي...

... په دې لړ کې درېواړو ګاونډيو هېوادونو، پاکستان، افغانستان او ايران له افغانستان څخه د افيونو او د نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د مرستې کولو او له يو بل سره د معلوماتو شريکولو پرېکړه کړې.

دې درې واړو هېوادونو دا پرېکړه د ۲۰۱۸ز کال په دسمبر کې د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې د يوې غونډې پر مهال کړې. په دې دوه ورځنۍ غونډه کې د پاکستان، افغانستان او ايران د نشه‌يي توکيو د مخنيوي ادارو لوړ رتبه چارواکيو ګډون کړی و. دا درې اړخيزه غونډه د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرمونو د مخنيوي ادارې «يو اېن او ډي سي» په مرسته شوې وه. د ملګرو ملتونو دې نړيوالې ادارې په ۲۰۰۷ز کال کې ددې درېواړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ د مرستې او معلوماتو د شريکولو ميکانېزم معرفي کړی و. ددې ميکانېزم بنسټيزه موخه له افغانستان څخه د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق مخنيوی دی. د اسلام آباد په غونډه کې درېواړو هېوادونو د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په وخت د معلوماتو شريکولو او په دې لړ کې له مرستې زياتولو سره سره په هغو پولو په يو وخت کې د عملياتو کولو پرېکړه هم کړې، په کومو چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق وړل روان دي.

د اسلام آباد دا غونډه داسې مهال شوې، چې د ملګرو ملتونو ادارې منلې چې په ۲۰۱۸ز کال کې د وچکالۍ او ټيټې بيې له لامله په افغانستان کې د کوکنارو په کر کې نږدې ۲۰ سلنه کمی راغلی.

په دې درې اړخيزه غونډه کې په پاکستان کې د يو اېن او ډي سي استازي سېزر ګډېس وويل: «درې واړو ګاونډيو هېوادونو په ۲۰۱۹ز کال کې د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په لا ډېرو هڅو کولو اتفاق کړی.»

د سېزر ګډېس په وينا، له دې درې واړو هېوادونو پرته د نړيوالې ټولنې لخوا مرستې زياتولو ته اړتيا ده، ځکه د نشه‌يي توکيو د مخنيوي کار يوازې ددې درې هېوادونو د وس خبره نه ده. د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکېټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې واړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي.

د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره له افغانستان سره د ملګرو ملتونو او اروپايي ايتلاف مالي مرسته له دې څخه علاوه ده. سره له دې چې د امريکې او نړيوالې ټولنې لخوا د کوکنارو د کر د خاتمې لپاره له افغان دولت سره مرستې شوې دي، خو بيا هم د کوکنارو کر او د نورو نشه‌يي توکيو کر لا هماغسې روان دی.

داسې ولې کېږي؟!

د افغانستان د معيشت او بيا په خاصه توګه د کرکيلې په اړه په جاري شويو شمېرو کې ددې پوښتنې ځواب موندل کېدای شي. په افغانستان کې يوازې ۱۲ سلنه ځمکه د کر وړ ده. په دې هېواد کې پينځه سيندونه بهېږي، خو سره له دې يې هم د اوبو لګولو نظام دومره پرمختللی نه دی چې په پايله کې يې د کر وړ ټوله ځمکه خړوبه کړای شي. که څه هم يو اېس اېډ او نورو ادارو د افغانستان له کروندګرو سره د فصلونو توليد اضافي، د اوبو لګولو نظام بهتري او د کرکيلې او لايبو سټاک د ودې له لارې مرسته روانه ساتلې، خو ددې کومې خاص پايلې نه دي را وتلې.

د صنعتونو د نشتوالي له امله د تربيه شويو خلکو کمی داسې ستونزې دي، د کومو په وجه چې افغان کروندګر د کروندې سمدستي لاسته راوړنې لپاره د کوکنارو په فصل په انحصار کولو مجبور دي، ځکه چې دوی په کم وخت کې د فصل ښه نعم البدل تر لاسه کوي.

په افغانستان کې د کوکنارو کرونده، توليد او له تجارته يې د تر لاسه کېدونکي امدن حجم د ميليونونو ډالرو د ماليت دی، خو له دې نه افغان دولت او نه کروندګرو ته پوره معاوضه په لاس ورځي، ددې پر ضد له دې تجارت څخه د ترلاسه کېدونکي امدن ډېره برخه د جنګسالارانو، ترهګرو او د نشه‌يي توکيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قاچاقبرو جېبونو ته ځي.

پر ۲۰۰۱ ز کال په افغانستان کې د ناټو د عملیاتو له پیل کېدو نه پس د بیا رغونې او بحالۍ په نوم امریکا، اروپایي ایتلاف، جاپان او نورو مرستندویو هېوادونو له بېلابېلو پروژو سره سره د کوکنارو د کروندې د کمښت لپاره اقدامات کوي، ځکه چې د نشه‌يي توکیو قاچاق د ټولې نړۍ ستونزه ده، دا حالات په نظر کې ساتلو سره افغان دولت او ګاونډي هېوادونه یو ځای شوي او ددې مسئلې د حل لټولو هڅې کوي.

په داسې حال کې دې ته اړتیا ده چې افغان دولت د کوکنارو د کروندې او تولید عمل رسمي کړي، باید افغان دولت نړیوالو هېوادونو او په خاصه توګه له دوا جوړوونکیو هېوادونو سره تماس ونیسي او د افیونو قانوني برآمد ته پام وکړي.

په ۲۰۱۷ز کال کې د دوا د صنعت نړیوال حجم ۹۳۴،۸ میلیونه ډالر ریکارډ کړای شوی و او د یوې اندازې له مخې د ۲۰۲۱ز کال په پای کې به ددې صنعت حجم د ۱۱۷۰ میلیونه ډالرو نه هم زیات شي. په دې وخت کې افیون په ګڼ شمېر سکون رسوونکیو دواګانو کې کارول کېږي.

باید افغان دولت او د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکیو او د جرایمو د مخنیوي اداره هغه ټول پرمختللي او پرمختګ کوونکي هېوادونه چېرته چې د درملو صنعتونه دي، په دې قایل کړي چې هغوی د درملو جوړولو لپاره افیون له افغانستانه وپېري، له دې سره به افغان حکومت ښه مالي ګټه تر لاسه کړي او ورسره به د کروندګرو ګټه هم زیاته شي او ورسره به د نشه‌يي توکیو په قاچاق کې ډېر کمښت راشي. په دې لړ کې د افغانستان د کرنې وزارت، اقتصاد وزارت، د بهرنیو چارو وزارت او تجارت وزارت هم مسوولیت لري، دا یو مشکل کار دی خو چې نیت او اراده وشي، نو بیا هېڅ ناممکن نه دي.

افغانستان په دې وخت کې د بیا رغونې او بحالۍ له پړاو نه تېرېږي، باید افغان دولت په دې ځان پوه کړي چې د نشه‌يي توکیو د قاچاق په اړه د تجارت یوه لویه برخه د قاچاقبرو، عسکري ډلو او نان سټېټ ایکټرز لاسونو ته ځي، که د کوکنارو کروندې، تولید او بهر ته لېږل قانوني او رسمي شي، نو افغان دولت هغو وړو کروندګرو ته نېغ په نېغه ګټه رسولی شي، کوم چې په دې وخت کې د معاش له ستونزو سره مخ دي. په دې لړ کې موږ د کاناډا یو مثال ورکولی شو، چېرته چې د طبي موخو لپاره د نشه‌يي توکیو تر یوه حد پورې د قانون له مخې د کروندې اجازه ورکړل شوې. دا اجازه چاته ورکړل شوې؟ او ددې شرایط څه دي؟ باید په دې لړ کې افغان دولت د هغه ځای د قوانینو او شرایطو جاج هم واخلي.

سیکولاریزم

اجرالدین اقبال

... په تېر پسې

دا بېلګه ښیي چې موږ همدغسې د ماورأ طبیعت په لمن کې ژوند کوو او ژبه مو پوره سکولار شوې نه ده. دا له یوه فرانسوي سره پرتله کړئ چې د خدای پامانۍ پر وخت وایي: «د لیدو په هیله» او یا یو انګلیسي چې وایي: «مخې ته دې ښه». دا ژبه، د فرنګیانو همېشنۍ ژبه نه وه. که تاسې د دوی مخکېنیو لیکنو او خبرو اترو مراجعه وکړئ، وبه وینئ چې په خدای پامانۍ او لیک لیکلو کې دومره وچ کلک نه ول او هلته دیني سمبولیک ژبې واکمنې درلوده.

خو تر ژبې ډېر او مهمتر، انګېزې مو دي. مهمترین ځای چې د لازمان او ماورأ طبیعت عالم - چې دین هم په دې نړۍ پورې اړوند دی - په طبیعي ژوند کې مو دخالت کوي، په عمل کې مو نیتونو ته بڼه او روح ورکوي. انسان بې له انګېزې او اندیښې بل څه نه دی. مولانا بلخي ویل:

ای برادر تو همان اندیشه ای - ما بقی تو استخوان و ریشه ای (مثنوي)

د اندیشه کلمه یې په عمومي مانا کارولې ده؛ هم نیت په پام کې لري او هم اندیشه. انسان د نیت او اند ټولګه ده او د عمل په ډګر کې د خپلو نیتونو تابع دی. که انګېزې او نیتونه یې دیني وي، دیني انسان کېږي او که غیر دیني وي، سکولار کېږي. جمع هم تل په فرد پسې ځي. که د ټولنې ډېری وګړي دیندار وي، دیني ټولنه به رامنځ ته شي او که غیر دیندار وي، سکولار ټولنه. په نویو ټولنو کې دا پېښه شوې چې غیر دیني نیتونه، د دیني نیتونو ځایناستي شوي دي.

د بېلګې په ډول د روغتیا او وطن دوستی انګېزې شنلای شو.

د اسلام له پېغمبره(ص) یو روایت لرو چې وایي: «النظافة من الایمان» یعنې پاکوالی د ایمان یوه برخه ده؛ یعنې مؤمن انسان د مؤمن والي په نیت پاکوالی غواړي.

همدغسې موږ ټول له هېواد سره مینه لرو. که کوم دښمن زموږ پر خاوره یرغل وکړي جګړه ورسره وکوو او د فاع ترې کوو. په دیني روایاتو کې لرو «حب الوطن من الایمان» یعنې له هېواد سره مینه د ایمان یوه برخه ده. مؤمن انسان، د خپلو دیني ښوونو له مخې، وطن دوست دی او له خپلې خاورې به دفاع کوي. همدلته یو بنسټیز ټکی نغښتی دی. څوک چې له خپل هېواده دفاع کوي په کوم نیت دغسې کوي؟ څوک چې د پاکوالي په لټه کې دی، په کوم نیت دا کار کوي؟

په نوې نړۍ کې ویل کېږي، د پاکوالي لپاره، دیني نیت لازم نه دی؛ بلکې د عقلمنو انسانانو په توګه پوهېږو چې پاکوالی یو ښه چار دی. دا چې خدای تعالی هم ترې راضي دی، څومره ښه؛ خو ان که خدای هم نه ویل، موږ په خپلو عقلونو پوهېدو چې پاکوالی یو ښه چار دی او یوازې په عقلي انګېزو پر ډېې کولو مو د پاکوالي رامنځ ته کولو ته هڅه کوله. او یا کله چې غلیم زموږ پر هېواد یرغل کوي، پر کور مو تېری کوي؛ نو شونې ده په دیني انګېزو له ځانه دفاع وکړو او شونې ده دیني انګېزه هم ونه لرو او له ځانه دفاع وکړو.

په غیر دیني ټولنو کې، خلک د خپل مال، ناموس او خاورې لپاره مبارزه کوي سره له دې چې دیني انګېزه نه لري. تردې اوچت، له ظلم سره مبارزه ده. څوک چې په ټولنه کې ظلم زغملای نشي، څوک چې وینې «نابینا و چاه است» او چوپ کېناستای نشي، په دوو انګېزو غبر پورته کولای شي: یو په دیني انګېزه ؛ ځکه دا کړنه د خدای خوښه ده او بل په غیر دیني انګېزې؛ یعنې په یو عقلاني څېړنه دې پایلې ته ورسي چې ټولنه له ظلم سره نه پایېږي او د ظلم منل د انسان له فطرت سره په ټکر کې دي. سکولار ټولنې دغسې یو وضعیت لري.

په دیني ټولنو کې د سکولار ټولنو عموم بنسټونه هم پیدا کېږی؛ یعنې که هلته د کرنې وزارت لري، دیني حکومت هم د کرنې وزرات لري. که هلته دفاع وزارت لري، دیني حکومت یې هم لري. دا ټول ظواهر یو دي؛ نو ترمنځ یې توپیر څه دی؟ کوم چار یوه دیني ټولنه له غیر دیني ټولنې یا یو دیني حکومت له یو غیر دیني حکومته بېلوي؟

دا توپیري عنصر انګېزې او نیتونه دي. د دواړو کړنو بهرنی بڼه یوه ده. بنا او ساختمان یې یو رنګ دی. په دواړو ټولنو کې بنسټونه یوبل ته ورته دي. دلته یوازېنی څیز چې د سکولار او غیر سکولار ډلو ترمنځ توپیر رادبره کوي، «انګېزې» او «نیتونه» دي؛ یو د الهي رضایت په نیت عمل کوي او دا بل نه له خدای سره د موافقت یا مخالفت - چې له آره به ذهن کې دغسې انګېزه نه لري - له وجهې بلکې په خپلې عقلانې انګېزې عمل کوي لکه وایي پلانی کار کوم ځکه عقلاني محاسبې راښيي چې پلاني ځای ته به ورسم او همدغسې.

د سکولارېزم ددې مفهوم په پام کې نیوو سره، ډېری تبعي او فرعي ټکي به یې راښکاره شي. لکه چې ومو ویل. نړۍ، د انګېزو او اندیشو نړۍ ده. د انګېزو په نړۍ کې کله مو انګېزه دا وي چې له یوه ماورایي موجود سره معامله وکړئ او طبعا چارې مو دده په وینا او دده د خوښی لپاره کوئ. کله هم دغسې محاسبه او سنجونه نه لرئ؛ خو په عقل چلېږئ او د کار پایله هم یو رنګ ده. کله چې زموږ په ټولنه کې ویل کېږی: «موږ خپل مکلفیت ترسره کوو» د «مکلفیت ترسره کولو» دقیقه مانا همدا ده چې: « موږ په خپل ګومان د دیني او الهي انګېزو له مخې عمل کوو، حال دا چې نور د دغسې نیتونو له مخې عمل نه کوي. »

له دې سریزې دوه مهم ټکي راوځي: لومړی ټکی دا، په سکولار او غیر سکولار لید کې د کړنې بهرنۍ بڼه څه دخالت نه لري. څه چې دخالت لري د عامل وګړي دننۍ انګېزه ده. زه یو کار کوم چې شونې ده ته یې ورته ترسره کړې؛ ته هم موټر چلوې او زه یې هم. ته هم ښوونځی پرانځې او زه یې هم. ته هم اولادونه روزې او زه یې هم. شونې ده دا ټول پوره یو رنګ بڼه ولري. کوم څیز دا دواړه کړنې یو له بله بېلوي؟ دا چې زه ځانګړی نیت لرم او تاسې بل لرئ. نو ظواهرو ته په کتو ویلای نشو چې کوم وګړی یا ټولنه سکولار او کوم وګړی یا ټولنه سکولار نه ده. بې له بخرې توپیره، د کړنو ظاهر یو رنګ کېدای شي...

پاتې په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی

ابراهيم ايمان

په مـور وطـن ډېـر کړاوونـه او جګـې ټيټـې تېـرې شـوې دي، خـو نـه يـې چنګيـز تـه سر خـم کـړی، نـه ګـوډ تيمـور، نـه انګرېـز و شـوروي تـه. پـه مـور وطـن هـرې ډلـې ټپلـې زړه يخ کړی دی، خو لـه داخلي خاينانو هـم پـه امن نـه دی پاتې شوی. څـوک يې پـه ټټـر کې سرو او سپينو تـه غلـه ول او څوک يې بيا د نـورو پـه اشارو نـوم و نښـان تـه شـنه مـړه. هـرې ډلـې چـې پـه مـور وطـن کـې لـه دمغانـه تـر اټکـه پـورې ظلـم او زياتـی کـړی دی، پـه شرمـو شرمېـدلې دي.

کله چې امريکا او متحدينو يې پر افغانستان بريـد وکـړ، امريـکا يـوې ډلګـۍ تـه داسـې زمينـه برابـره کـړه چـې د وطـن اکثريـت يـې يـوې څنـډې تـه کـړ. ددې ډلګـۍ پـه رأس کـې بيـا پخوانـی ولسـمشر حامـد کـرزی و. ده او دوی پخپلـه دوره کـې داسـې کارونـه وکـړل چـې د پښـتون قـوم بنيـاد يـې وباسـلو، يـوازې يـې د بېلګـې پـه ډول د پښـتنو پـه سيمو کـې خيـالي ښـوونځي يـادوم او بـس!

د حکومت پـه چوکاټ کـې خو لـه الفه تـر يـا، ټولـه شمالي ټلوالـه مسلطه وه. دوی د پښـتنو پـه سيمو کـې جنـګ تـه زمينـه برابـره کـړې وه.

پـه روان جنـګ کـې مـو ټـول اسلامي او پښـتني ارزښـتونه زخـم زخـم، ټپـې ټپـې شـول. ټيکـرۍ، څادر، لنګوټـۍ، برقـه او د پتمنـو پښـتنو مېرمنـو جامـې..!

هـو! دا ارزښـتونه مـو څـه پـه خپـل لاس ټپـې کـړل او څـه د نـورو پـه لاسـونو، خـو اوس د هېـواد پـه شـمال کـې ځينـې را پورتـه پورتـه شـوي دي لـوی ارزښـت د افغانسـتان نـوم او افغانيـت نـه منـي. مـوږ يـې پـه تدريجـي ډول دې ځـای تـه را ورسـولو اول يـې پورتـه يـاد شـوي ارزښـتونه او ژبـه پـه اداره کـې فلـج کـره، بيـا خبـره دې ځـای تـه را ورسـېده چـې اوس د افغان پـه سـپېڅلي نامـه پوزخنـد وهـي، ننګيـن او منفـور نـوم يـې بـولي!

څـوک چـې خراسـان غـواړي، دوی د تاريـخ هغـه بابونـه نـه دي کتلي چـې چا پـه دې پاکـه خاوره کـې د بغاوت نـاره کـړې ده، انجـام يـې څـه دی او افغـان ولـس څـه ورسره کـړي دي. دوی پـردي تاليخـتي تـل د پرديـو پـروژې دلتـه پـه لـوی افغـان وطـن کـې پـر مـخ وړې او تـل يـې لـه دې خـاورې نـه نـورو تـه ګټـې رسـولې دي.

اوس بيـا غـواړي چـې پخـواني بـاداران خوشـحاله کـړي او پـه افغـان وطـن کـې د بـې اتفاقـۍ او تعصـب نغـارې وډنګـوي، خـو زه حيـران دې تـه يـم چـې ولسـمشری مانـۍ او نـور ادرسـونه خپـل ورتـه ګـوري او هېـڅ غـوږ نـه پـرې ګـروي! دوی کېـدای شي پـه دې نـه پوهېـږي چـې دا د ننـګ مسـئله ده، د عيـرت خبـره ده او د افغانسـتان د ابـرو خبـره ده...

بـل د لـوی کندهـار، لويـې پکتيـا او مشرقـي ولسـونه هـم چـوپ دي، کـه حکومت او دولـت پـه دې خبـره سر نـه خـوږوي، نـو دا ولسـونه چـې ټـل يـې د افغانسـتان پـه سـترو مسـئلو کـې دخالـت کـړی دی، نـن بايـد پـه يـوه غـږ را پورتـه شي، سـتميانو او خـرو او اسـانو تـه داسـې غـاښ ماتوونکـی ځـواب ورکـړي چـې راتلونکـې نسـل تـه يـې يـو سبق پاتـې شي.

کـه ددې خبـرو مخـه پـه نطفـه کـې ونـه نيسـو او دا خبـرې ورې وګڼـو، نـو لـرې نـه ده چـې پـه وطـن کـې بـه دې خبـرې تـه ايـران او پاکسـتان پوکـی ورکـړي، بيـا بـه يـې مخـه نيـول ډېـر ګـران شي. خـدای مکـره چـې د ګل ګل وطـن دا خلـک را نـه ټوټـه او پرچـه پرچـه کـړي.

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی
په دې منځ کې يې مېشته واړه عبث دي
«خان عليين مکان»

سوله مو تجربه کړې؟

احسان الله مومند

سـوله هغـه ښـرازه ده، چـې لـه خوشـحالۍ، نېکبختـۍ، پرمختـګ، امنيـت، اقتصـاد او... لـه لرلـو مـو برخمـن کـوي.

مـوږ تـل د سـولې پـه اړه اورېـدلې او ان رسـنۍ هـم د سـولې لپـاره -لکـه څومـره چـې ورتـه اړتيـا ده- کار نـه کـوي.

ډېـرې رسـنۍ د سـولې بهيـر څيـې، ډېـرې شـنونکي او چارواکـي هـم ورتـه کړنـې کانـدي. آيـا داسـې يـوه رسـنۍ بـه څـوک را وښـيي چـې د سـولې پـه اړه يـې څېړنيـز راپـور خپـور کـړې وي؟! او يـا يـې کـوم کارپـوه پوښـتلی او هڅولـی وي، چـې ولـې سوله نـه راځـي؟!

ځـواب هرومـرو منفـي دی؛ ځکـه مثبتـه څېړنـه يـا د سـولې د ګټـو او مثبتـو اړخونـو شـننه، سپـړنه او څېړنـه پـه تېـره نيمـه پېـړۍ کـې نـه چـا ليدلـې او نـه لوسـتلې ده.

زمـوږ د هېـواد ځينـې کاري شـنونکي يـا د سـياسي چـارو کارپوهـان تينـګار کـوي، چـې ځنګـه مـلي روح، لـه مـلي ځانـه ښـل او وځپـي!

مثـلاً 2014ز کال يـې هېوادوالـو تـه داسـې ور پېژندلـی و:

پـه 2014 ز کال کـې بـه يـو انسـان د بـل انسـان خورونکـی وي. څـو تـر دې دمـه هېڅـا، هېڅـوک ونـه خـوړ، هېچـا، هېڅـوک لـوار تېـر نکـړ.

رابـه شـو د سـولې او انسـان ارزښـت تـه. الله پـاک پـه سـورة المائـدة، ۳۲ ايـة کـې داسـې فرمايلـي دي:

مَـنْ قَتَـلَ نَفْسًـا بِغَـيْرِ نَفْـسٍ أَوْ فَسَـادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَـا قَتَـلَ النَّـاسَ جَمِيعًـا وَمَـنْ أَحْيَاهَـا فَكَأَنَّمَـا أَحْيَـا النَّـاسَ جَمِيعًـا

ژبـاړه: (بېشـکه شـان دا دی هـر څـوک چـې ووژني يـو نفـس بـې لـه (عـوض او بـدل) لـه بـل نفس څخـه (يـا بـې) لـه فسـاده پـه ځمکـه کـې (چـې پـه ملـک کـې يـې فسـاد کـړی وي) نـو ګواکـې وژلي يـې دي ټـول خلـک او هـر چـا چـې ژونـدی کـړ دغـه (يـو نفـس چـې سـبب شي د ژونـدون يې) نو ګواکې ژوندي کړي يې دي ټول خلک).

دا چـې د يـوه بـې ګنـاه انسـان وژل د ټـول عـالم وژل دي؛ نـو بيـا ولـې زمـوږ پـه ګـران هېـواد افغانسـتان کـې هـره ورځ لسـګونه او سـلګونه کسـانو تـه مـرګ ژوبلـه اوړي؟!

آيا افغانان انسانان نه دي؟!

آيـا پـه افغانسـتان کـې د يـو بـل وژنـه، تښـتونه، شر و فسـاد ورځ تـر بلـې کمـزوری شـوی او کـه د ځواکمنتيا ښلابېل پراوونـه وهـي؟!

آيا په دې اړه ټولو خپل حق ادا کړی؟!

آيـا د سـولې پـه نـوم چـې کومـې پيسـې د مظلـوم ملـت لـه جيبـه اېسـتل کېـږي، دا پـر ځـای مصرفېـږي؟ ايـا هغـو رسـنيو او شـنونکيو چـې ځانونـه د هېـواد د مـلي ګټـو او د هېـواد د بچيـو سـاتونکي، ژغورونکـي او هڅوونکـي بـولي، پـه رښـتيا د سـولې مثبـت اړخونـه څېـرلي؟

زما پـه انـد ددې ټولو پوښـتنو ځـواب منفـي دی؛ ځکـه دوی يـوه ورځ پـه دې اړه چـې د يـوه انسـان وژل د ټـول جهـان وژل دي؛ يـوه داسـې پرتمينـه غونـډه نـه ده جـوړه کـړې، چـې پکـې مـلي مخـور، سـيمه‌ييز سـپين ږيـي، قومـي مشران، د لـرې پرتـو سـيمو درانـه اوسـېدونکي او ځوانان برخـه واخـلي. کـه يـې جـوړه کـړې هـم وي؛ وروسـته يـې پروژه‌يـي بڼـه پـه داګـه شـوې او د ورغليـو خلکـو لـه ملاتـړه بـې برخـې شـوې ده، لګښـت يـې هـم د يـوې پروژه‌يـي موخـې قربانـي شـوی دی.

هوکـې! د هغـو سـيمو لـه خلکـو دې د روان وحشـت او ناخوالـو د حـل او عواملـو پـه اړه وپوښـتل شي، چـې هلتـه هـره ورځ وژنـه، کرکـه، جنـګ او وحشـت روان دی. بيا بـه نـو د سـتونزې پـه اړه ناسـته، څېړنـه او بحـث ولـې بـې پايلـې کېـږي.

کـه ښـکېل چاروکـي پـه رښـتيا سـوله غـواړي، بايـد لـه قومـي مشرانـو او ملکانـو سره مشـوره او نېـک اړيکـې ټينـګ کـړي. ځوانانـو تـه دې د عامـه پوهـاوي او ملـت دوسـتۍ پروګرامونـه او سـيمينارونه جـوړ او پـه ټولـه کـې دې دا څلـور اصلـه -چـې د يـوه ملـت او يـا ملـک د ملا تېـر بلـل کېـږي- غښـتلي کـړي، چـې هغـه اخـلاق، اقتصـاد، امنيـت او پوهـه دي.

شاعر وايي:

لوی مه شه هغه ځوی دې په خوا پورې
چـې يې نه نيولی درس او نه مکتب دی

پـه اوسـني روان ناوريـن کـې تـر ټولـو ګـرم او جذباتـي هغـه ځوانـان دي، چـې د علـم پـه زده‌کـړې بوخـت دي !

دا ولې؟!

آيـا ژونـد پـه څېړنـه نـه ارزي؟ او کـه ارزي بيـا چارواکـي، د سـولې کاروان مسـوولين او کارپوهان او رسنۍ په دې اړه چوپتيا ولې غوره ګڼي او څېړنـه نـه کـوي؟!

ځرګنـده ده، چـې پـه دې هېـواد کـې ګـران او زړه تـه نـږدې خپـل او پـردی جېـب دی! نـه ملـت او نـه يـې د مـلي پيدايښـت ارزښـتونه!

خـو پـه نـورو هېوادونـو کـې دا جوتـه ده، چـې ډېـرې خلـک او ملـت د جيـب پـه پرتلـه ښـاغلي او درانـه دي.

هـو! چارواکـي (حکومـت او دولـت) بايـد ملـت او هېـواد تـه وفـاداره وي؛ ځکـه د حلالـې لټـون او پـه هېـواد کـې سـمون د دوی کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مردم، خشمگین اند!

مصطفی عمرزی

در تنگنای زنده گی، فشرده می شویم. نان، آب و خانه ی ما را گرفتند، کم نبود، حالا از نفس نیز افتیده ایم. حالت بی زاری توام با خشونت مرا می خورد. مردم، چه گونه منقلاب می شوند و در خروش خشم آنان، حاکمیت ها و رهبران، چه گونه زیر پا شده اند؟ به این درک، نزیک می شویم. اعتماد ما به بازیگران سیاسی، ارمغان هرج و برج بیشتر است. مثل این می ماند که کار ما، تایید هر کس و ناکسی ست که با ساخت دوسیه و شجره نامه، مردم را درگیر مرور گذشته ای می کنند که در هیچ کجایش، پس منظر آنان، تاریخ تجربیات کاری خوب ندارد. می آیند و می روند و از ما طلب رای می کنند. وسیله ی وصل ما با حکومت داران، چند نوبت اعتماد آراست...

خبر های کذایی زیادی را شنیده بودیم که شهر های ما را از وجود موانعی پاک سازی می کنند که در همه جا، شبیه قلاع معروف کابل شده اند. با این تفاوت که حضور جامعه ی جهانی، تکنالوژی عمران بین المللی را به ارمغان آورده است. به جای گل و پخسه ی وطنی، از سیخ و سمنت، مانع می سازند.

طی یک سال اخیر، مثل این که کار های قبلی را فراموش کرده باشند، به اندازه ای به حجم موانع سمنتی شهر کابل افزوده اند که به گونه ی فجیع، جلو تردد مردم را می گیرند. تهدیدات امنیتی بزرگ و کوچک، مجموعه یا حلقه ای را که در تبانی با ارگان های امنیتی کار می کنند، به تجارت ستر ادارات، جاده ها و افراد وامی دارند تا ضعف های فاحش سکتور امنیتی بیشتر به نمایش گذاشته شوند.

اگر این همه ادعای توان مندی درست است، چرا فضای تردد و تنفس مردم را تنگ می سازند؟ در کجا پنهان می شوند؟ عقب سمنت ها! پس سرنوشت و تحفظ مردم چه می شود؟ یا این که مردم، فقط گوسفند استند؟

فاصله ی ما از دولت، به چند فرسخی رسیده است. نمی دانم چه کسانی تصمیم می گیرند؟ در شهر کابل در ازدحام مناطق مرکزی که انباشته از مراکز تجاری، ساحات قدیمی مسکونی و ادارات دولتی اند، هر کجا که فضای بازی به چشم بخورد، همه روزه با هزاران تن از موانع سمنتی، حصار کشی می کنند. در چهارراه پشتونستان، مردم در تنگنای مکان، روز تا روز دور حلقه ی چهار راه فشرده تر می شوند.

هراس از عدم کفایه، شماری را به تلاش انداخته است که با سمنت کاری شهر، به ذعم خود شان به امنیت بیافزایند. در این کار، تفکیک مناطق و کجا هایی که مورد حمله قرار بگیرند، مدنظر نیست. هر جا فضای باز بیایند، سمنت می گذارند.

چند ماه قبل از چهار راه پشتونستان تا چهار راه سرای شمالی را با ۲۰ یا ۴۰ افغانی طی می کردم، اما حالا موتر های دربستی با کرایه ی ۲۰۰، ۲۵۰ یا ۳۰۰ افغانی، حاضر نمی شوند به این مسیر بروند. با پیمودن فاصله ای تا چهار راه ملک اضغر، صدارت یا چهار راه انصاری، آن هم فقط به موتر «دربستی» می رسیم.

احاطه ی وزارت مخابرات با موانع جدیدی که به نام گلدان گذاشته اند و با جلو آوردن دیوار های سمنتی که جلوتر از دیوار های احاطه ی وزارت قرار دارند، پیاده رو را به حد عبور یک تن در آورده اند. برای آن که همه چیز را ساده وانمود کرده باشند، از جوانان هنرمند افغان که نقاش استند، دعوت می کنند حصار های سمنتی را نقاشی کنند. شباهت این منظره، بی شباهت به پناهگاه های اتومی نیست.

در اوایل حمله ی امریکا به افغانستان، مردم، نگرانی داشتند که حضور بن لادن، به قیمت جان شان تمام نشود؛ زیرا شایع شده بود که به زودی با بمب اتومی امریکا، رو به رو می شوند.

بی زاری توام با خشونت، کاسه ی صبر مردم را لبریز کرده است. مرکز شهر که محل تردد جمع کثیری از اهالی پایخت است، بر اثر تنگنای جا، ساعت ها همه را درد سر می دهد. هنوز از برف و بوران خبری نیست، زنان و دختران مردم از عصر الی ۸ شب در ایستگاه های مرکزی شهر منتظر می مانند تا موتر بیابند.

وقتی این سطور را می نویسم، از شدت ناراحتی بی میل نیستم چند فحش خواهر و مادردار به مسوولان حواله کنم. آخر کدام حیوان تصمیم می گیرد؟ با این همه مدعی عقل و منطق، یکی نیست بیاید و مشاهده کند که سمنت کاری شهر، نمی تواند جلو درز هایی را بگیرد که با ضعف مدیریت، نصف مملکت، جغرافیای حاکمیت مخالفان شده است.

همه جا سمنت چیده اند. احاطه ی وزارت دفاع که از داخل نیز حیاط کلان دارد، به اندازه ای بزرگ شده است که در کنار اشغال پیاده رو، نصف جاده ی برج ساعت تا زیارت ابوالفضل را می گیرد.

در جا هایی که ادارات امنیتی قرار دارند، چهره های نگهبانان و پاسبان به مشکل رویت می شود. عموماً روی یک دیوار سمنتی بزرگ که خود به یک احاطه ی مربع سمنتی دیگر منتهی می شود، یکی با کلاه و تفنگ، از عقب یک پرده ی جالی، مردم را نظاره می کند. در واقع این ما استیم که آزاد می گردیم. مسوولان امنیتی ما بیشتر از هرکس احساس ناامنی می کنند.

اگر به قسم معمول تحلیل سیاسی- اجتماعی این بدبختی ها بپردازم، عقده های ما به قصر سفید می رسند، اما به این بسنده می کنم که تصیمم گیرنده گان و مجریان، از مردم دفاع می کنند یا از خود شان؟

مردم ما در میان موانع سمنتی، مانند یتیمانی استند که فقط وظیفه دارند رای بدهند و حمایت کنند. این همه هیاهو، نظام، حکومت و مسوولان، برای چیستند؟ خوب، معلوم است که باید به نیاز های مردم پاسخ بگویند؛ مردمی که در حصار های سمنتی خورد و افسرده می شوند.

نمی دانم شاید سناریوی تازه در کار است! آهسته و بدون سر و صدا، اطراف خویش را حصار می بندند. خدا کند خیانت دیگری در کار نباشد! از چه می ترسند و چه را پنهان می کنند؟

هر روز در صف هموطنان مستضعف، مظلوم و درمانده ی ما، به عنوان کسی که وجداناً درد های آنان را شرح می دهد، منقلب می شوم. حالت تکرار، یک نواخت و زجر دهنده که فقط زیاد می شود. واقعاً اسفبار است که کسی به این نمایشگاه یاس، اندوه و خشم توجه نمی کند. فتنه هایی که به همه چیز آتش می زنند، از همین شرر اجتماعی برخاسته اند.

عذاب در عذاب، مردم را خشمگین می کند. تا دیر نشده، بجنبید! هر کی در این جا خیال اقتدار کند، ناگزیر است هول ماحول اش را بپذیرد. در عقب سمنت ها و سنگر ها، فاصله از مردم، به فرسخ ها رسیده است. بهتر است از «بحران عدم اعتماد» بگوییم!

شرح تصاویر:
نمونه هایی از هزاران مانع سمنتی شهر کابل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بلاګانو میاشت

جبران جبرایلي

وایي، خبرې له خبرو پیدا کېږي، زه او استاد محمد آصف صمیم د پېښور په یوه جوړه شوې غونډه کې مشران مېلمانه وو، ما صمیم صیب ته وویل، تا له ځان سره څه راوړي؟ هغه راته وویل، ما له ځان سره هېڅ هم نه دي راوړي، ددې ویناوالو په خبرو کې دومره خبرې پیدا کېږي چې ماته د څه راوړلو ضرورت نه پېښېږي، دا هماغوی په خبرو کې خبرې کوم.

ماته هم په خبرو خبرو کې د سوات درې یو نامتو لیکوال -چې زه ورته د غره هومره درانه ګورم او د سوات د اخري پاچا بیرغ هم له ده سره خوندي دی- محمد پروېش شاهین یادوم. یاد دې په خیر وي، هغه به ویل، اسد دانش ته ادیبان اسد لالا او دانش لالا وایي، خو زه چې کله په دې تنګه ګلۍ را پېښ شوی یم نو ټول ادیبان ترې داسې را تاو وي، لکه مهربانه مور، نو زه ورته د ادیبانو مور وایم، خو ښاغلی شهرت ننګیال صیب د اسد دانش په تړاو جلا نظر لري، هغه وایي، په دوستۍ کې جوړه نه لري، خو په دښمنۍ کې یې دوه خطرناکې المارۍ ساتلې، په یوه کې یې سموم خفیفه او په بله کې یې سموم شدیده ایښي. که د سموم شدیده وو له الماری نه یې یو نری شان کپسول هم را ووېست نو د ډېرو سابه په مالګه کولی شي. ما هم د ننګیال صیب خبره جدي اخیستې، د هماغو دوو الماریو له وېرې ورسره ډېر محتاط چلېږم.

دا دوه لسیزې کېږي ځان ورسره په اوداسه کې ساتم. شپاړس کاله پخوا یې له یوې جګې ځانګې ناست یو خوار داسې لاندې را ګوزار کړ او په داسې یوه سوړه یې ننوېست چې لا تر اوسه یې له را وېستلو څخه ډېر یاران عاجز پاتې دي.

زه لطیف جان بابی یادوم، له ډېرو کلونو او کړاونو وروسته ما هم یوه الماری سازه کړې، که یو قلم ترې را وباسم، نو د ډېرو یارانو خولې به په امبورونو هم خلاصې نشي او له وارخطایی به ترې بدرنګې د میدان رنګ شي او د ځینو د مخ له وړیو نه به درته د سپي لکۍ ښکاره شي.

زه ددې لوبې ډېر پخوانی لوبغاړی یم او د ډېرو ښاغلیو رنګ په رنګ کیسې راسره شته. د همدې الماری له برکته چې ما پخوا په څه عقیده لرله اوس یې پرې نه لرم، کاش! ددی مکارو زاهدانو قبرونه مې پخوا نړولی وای، کاش! د دوی جنډې مې سېځلې وای او زیارتونه مې ورته په کانو ویشتلې وای که زه د خپل یو ناچاپ کتاب یو څو کرښې را نقل کړم، نو له ما نیولې د جومات تر ملا امامه پورې به رانه ځان څوک سپین نکړي. که زما په لیکنه د چا تندی ګونځې شوی وي، باک یې نه ګڼم، د کابل یخنی او واورو رانه خبره اوږده کړه، د خپل ملا په دې شعر یې رالنډوم:

بدلوي د کتاب توري ړندوي د ایمان سترګې
که یهود دي که سعود دي که ډالر دي که ریال

رښتیا ما خو د بلاګانو د میاشت خبره را نیولې وه، ما ماشومتوب کې د بلاګانو ډېرې کیسې اورېدلې دي، کله کله چې به مې په کور کې شرارت زیات شو، نو خدای بښلې مور به راته ویل، چوپ شه که نه بلا راځي! د بلا د لفظ اورېدو سره به مې ټول شرارتونه هېر شول، چې لږ را لوی شوم نو مشرانو به راته ویل، پس له ماښامه له کوره ونه وځې، دا د بلاګانو میاشت ده او په دې کې ډېرې خطرناکې بلاګانې را وځي او دا به هم پکې ویل کېدل چې تېر کال هغه فلانی سړی بلا په څپېړه وهلی وه، درې ورځې یې تودې تبې وکړې او بیا مړ شو. له څپېړې او تبې لفظ سره سم به مې د خدای بښلي پلار غبرګې ته ځان رسولی و.

زه چې اوس هم کله کله د شپې له کوره وځم نو د ماشومتوب هغه بلاګانې مې مخې مخې ته کېږي، زه په دې نظر وم چې دا بلاګانې به قوي قوي جسامتونه لري، د سر وېښتان به یې په زنګنو لګېږي، غاښونه به یې د فیلانو په څېر را وتلي وي، نوکان به یې د لاس له پنجو نه هم اوږده وي، سترګې به یې سرې او ډاروونکې وي، خوراک به یې د ځناورو په څېر وي او د انسان مرګ به ورته د مچ وزر هم نه ښکاري. زړه کې به مې ویل، خامخا لوی لوی ښکرونه به هم لري، چالاکي به یې له ګیدړې زیاته او د انسانانو د وینې له څښلو به خوندونه اخلي.

د بلا لپاره زما په ذهن کې همدا تصویر و، کله چې را لوی شوم او بلاګانې مې د سر په سترګو ولیدلې، نو ځان سره مې په کړس کړس وخندل، چې د بلا لپاره زما په ذهن کې جوړ شوی تصویر ډېر په لوی توپیر مخې ته راغی.

اُف خدایه! زه څومره ساده وم، ډېر وروسته پوه شوم چې دا بلاګانې خو د انسانانو په بڼو کې دي، دوی خو په لوړو لوړو بلند منزلو کې اوسېږي، په تورو شیشو او قیمتي موټرو کې ګرځي، په لوړو لوړو څوکیو ناست او د اعلی مقام خاوندان دي. له ډالرو سره لوبې کوي، د انسانانو د اسیرولو او وژلو کورسونه یې ویلي. دې بلاګانو خو ځان ته په دې دنیا جنت جوړ کړی، حورې او غلمان هم لري، شراب ورته له فلتر شویو اوبو نه هم اسانه پیدا کېږي. دا بلاګانې خو د مفلسو حسنونو تالاګر او سوداګر دي، دا بلاګانې خو د انسانانو په وینو پړسېدلې، زر او زور هم لري. دوی خو د ولس په وینو اودسونه کوي. دا بلاګانې خو د خلکو په عفت، عصمت او ژوند اخیستلو کې بلا ډېرې ماهرې دي. دوی خو ښکرونه او د فیلانو په څېر غاښونه نه لري، دا بلاګانې خو د انسانانو په اختطاف او د مخدره موادو په قاچاق کې هم لاس لري. دې بلاګانو خو په هدیرو هم رحم نه دی کړی، له دوی هدیرې هم امان غواړي.

دا بلاګانې خو پردي جایدادونه او دولتي املاک هم غصبوي. ددې بلاګانو وجود خو له طالبانو او ISIS نه هم خطرناک دی. دا بلاګانې خو په غصب کې را لویې شوې او په غصب کې مرې او پس له مرګه هم په جګو غونډیو او تپو د غصب څادرونه غوړوي. دا بلاګانې خو د زړې زمانې په څېر دنیا د غوایي پر ښکر کې نه ګسي، دوی خو دنیا پخپلو ښکرونو ولاړه وینې.

اُف خدایه! د دوی په تصویر جوړولو کې ما څومره لویه غلطي کړې، کاش! دوی زما د خیالي تصویر په څېر وای، دوی خو دښتې غرونه او بسته شهرکونه په بډه وهي.

خبر شوم چې له ډېرو کلونو وروسته خلک ددې بلاګانو په نومونو اخیستلو هم بریالي شوي دي. بله واورئ! لکه څنګه چې په رمضان مبارکه میاشت کې غټ غټ شیطانان په زنځیرونو تړل کېږي، له چا مې واورېدل چې دا بلاګانې به هم د غټو غټو شیطانانو په څېر نیول کېږي، تړل کېږی او قانون ته سپارل کېږي، حسابونه او کتابونه به ورسره کېږی.

کاش! د بلاګانو دا د نیولو میاشت یو څو کاله پخوا راغلې وای، دومره انسانان خو به نه وژل کېدل، دومره ځمکې او جایدادونه خو به نه غصبېدل، دومره د کونډو او یتیمانو لښکرې خو به نه جوړېدې، دې بلاګانو خو موږ ته صرف هدیرې، بې تنه سرونه او د بدن غوښ غوښ اندامونه په تحفو کې راکړي دي.

اوس هم ناوخته نه دی(دیر آید درست آید) ډېره ښه خبره ده، خدای دې دا مظلوم ولس ددې دوه سیکړو بلاګانو له ظلم و شره په امان کړي. اخرت کې خو به اندامونو شاهدي ورکوي، په دې عجیب الخلقت مخلوق باندې خو ۳۵ میلیونه انسانان د دوی په ظلمونو ګواهي لي.

لوستونکیو!

یاد یې لرئ! الله تعالی ډېر لوی انتقام اخیستونکی دی، زه خپلې خبرې د خپل ملا صیب په دې بیت رانغاړم:

چې د زلفو په زنځی یې نړول د تقوی غرونه
نن یې شونډې هم ترخې شوې نن یې پاک د توري زنګ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ

سلیم ودان

د ديموکراسۍ تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې د وګړيو په خوښه او غوراوي د حکومت داسې جوړښت پکې را منځته کېږي چې په ټولو لويو او مهمو ملي پرېکړو، بوديجې او نورو لګښتونو په اړه ولس ته هر وخت حساب ورکوونکی وي، د ولس او حکومت تر منځ د واټن تارونه له منځه تللي وي او په حکومتي کچه ټولې هڅې او کاري پلانونه د هېواد او ولس د هوساينې او پرمختګ لپاره وي.

په ټولو ملي او برخليک ټاکونکيو مسايلو کې د ولس نظرياتو ته د ارزښت او درنښت په سترګه کتل کېږي. ديموکراسي ولس ته دا زمينه برابروي چې د خپلو رأيو په وسيله داسې حکومت او نظام جوړ کړي چې هر وخت د حکومت، حکومتي ادارو او ولس تر منځ معلومات او شفافيت موجود وي. همدا رنګه د ولس رايې داسې فرصتونه له منځه وړي چې له هغه دې مافيا،غله، د هېواد، خلکو او حکومت ضد عناصر پيدا شي.

ديموکراسي ولس ته دا حق ورکوي چې د خپلو رايو په وسيله داسې کسان د حکومت په رأس کې راولي چې د هېوادوالو په منځ کې هر اړخيز عدالت، د فساد مخنيوی او د قانون حاکميت تامين کړي.

په ديموکراتيکو حکومتونو کې ولس ته د پوهې، ښه ژوند او د هېواد د پرمختګ لارې پرانستې وي. د هېواد هر وګړي ته دا حق ورکول کېږي چې په ملي مسايلو کې نظر شريک کړي. بله مهمه خبره داده چې د نظام په جوړښت او اصلاحاتو کې مستقيماً برخه اخيستی شي، خو له بده مرغه په افغانستان کې د ديموکراسۍ او ټاکنو دواړو بڼې بدلې دي.

په تېرو اولسو- اتلسو کلونو کې په هېواد کې څو ځله د جمهوري رياست، پارلماني او ولايتي شوراګانو ټاکنې تر سره شوې، خو د ټاکنو هر ځل تر سره کېدن له ډېرو لوړو ژورو سره مخ و. ولس هر ځل د خپل سر په بيه د ټاکنو په ملي پروسه کې برخه اخيستې ده، د هېواد په بېلابېلو سيمو کې زموږ له هېوادوالو څخه د هېواد دښمنانو هغه ګوتې پرې کړې دي چې د رای اچونې په ورځ په ټاکنيزو مراکزو کې په رنګ ککړې شوې وې. په ډېرو ټاکنيزو مراکزو باندې د بريدونو پر مهال همدا رای اچوونکي شهيدان او ټپيان شوي دي. په ټوليزه توګه د افغانستان د ټاکنيز سيستم په عاملو او رامنځته کولو کې تر ټولو ډېره سرښندنه ولس ورکړې ده.

دا کار يې ددې لپاره کړی دی، چې دلته د نورو هېوادو په څېر خلک د مشروع، پياوړي، ژمن، عادل او قانوني حکومت تر چتر لاندې ژوند وکړي، خو د ولس له بې شمېره قربانيو سره سره بيا هم نه نړيوالې ټولنې او نه هم افغان حکومت د ټاکنو د روڼتيا لپاره جدي ګامونه واخيستل او نه هم تر اوسه په ټاکنيزو کميسيونونو کې اصلاحات او بدلون وليدل شو.

دا په داسې حال کې ده چې د ټاکنو د قانون دويمه ماده په هېواد کې د هر ډول ټاکنو تنظيم، اداره، څارنه او له ټاکنيزو سرغړونو او درغليو څخه را پيدا شويو هر ډول شکاياتو ته رسېدنه يې د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د شکاياتو د کميسيون له موخو څخه ياد کړې دي.

سره له دې هم هر ځل د ټاکنو بهير له دومره درغليو سره مخ وي چې په نتيجه کې يې د ولس د ټاکنو په ملي پروسه کې ګډون او رايه اچونه بې ارزښته شي او ټاکنې د خپلمنځي جوړ جاړيو په ترخ کې پای ته ورسېږي. په داسې ټاکنيز مديريت کې نه د ولس استازي بريالي کېږي او نه هم په دې هېواد کې وړ جمهور رييس ټاکل کېدای شي. تر څو چې له هر څه وړاندې د ټاکنو کميسيون له فساد څخه پاک او خپلواک نشي، په هېواد کې به همداسې بې عدالتي، غير قانوني حکومت، حکومتي چارواکي او له فساده ډکه اداره موجوده وي.

په ۲۰۱۴ز کال کې چې له افغانستان څخه د امريکا د وتلو اوازې ګرمې شوې وې، نو هېواد او هېوادوال له يوه ناڅرګند سياسي او اقتصادي حالت سره مخامخ شول، خو سره له ډېرو امنيتي ګواښونو خلکو په لوړه کچه د جمهوري رياست او ولايتي شوراګانو په ټاکنو کې برخه اخيستنه ثابته کړه.

له بده مرغه له ټولو امنيتي ګواښونو سره سره د خلکو راوتلو قربانيو او رای اچولو ته د ټاکنو خپلواک کميسيون افغان حکومت او د نړيوالو څارونکو له خوا په ډېره سپکه وکتل شول، د ټاکنو بې پايلې کېدل او په ټاکنو شوي لګښتونه ټول اوبو يوړل او په افغانستان کې د روڼتيا او په ډيموکراټيکو اصولو ولاړ حکومت او د نظام خوبونه له خاورو سره خاورې شول. په ټاکنو کميسيون کې ضياءالحق امرخېل د ټاکنو کميسيون د دارالانشاء رييس هغه څېره وه چې د ډېرو افغانانو په باور د ټاکنو د ملي پروسې په اخلال او بې پايلې کېدلو کې يې رغندنه ونډه درلوده او د اوسني حکومت د ټولو بې کفايتيو، فسادونو، نا امنيو، بېکاريو او فقر اصلي لامل امرخېل يادوي.

ښاغلی غني د همدې کال د بې مديريته او له درغليو څخه په ډکو ټاکنو کې له بې برخليک وضعيت سره مخ شو. تر ډېرو کړکېچونو وروسته د امريکا بهرنيو چارو وزير «جان کيري» په منځګړيتوب غني جمهور رييس او عبدالله په غير قانوني ډول اجرائيه رييس وټاکل شو. ښاغلی غني واک ته تر رسېدو څو ورځې وروسته په يوه خبري ناسته کې د ټاکنو په کميسيونونو کې د فساد د مخنيوي او سمونو په اړه ډېرې جدي څرګندونې وکړې او ولس ته يې په ټولو حکومتي ادارو کې د اصلاحاتو او د اداري فساد د له منځه وړلو ژمنې ورکړې، خو ټولو افغانانو وليده چې د غني ټوله کاري دوره يوازې پر دروغجنو ژمنو، چيغو او بېځايه احساساتو ولاړه او تېره شوه.

همدا اوس د ۲۰۱۸ز کال پارلماني ټاکنو وښوده چې د پخوا په پرتله په ټاکنيزو کميسيونونو کې د فساد کچه او د مديريت ضعف څو برابره شوی دی. په تېرو نږدې ورځو کې د فساد ملي سروې دا په ډاګه کړه چې د ښاغلي غني په حکومت کې د فساد کچه د تېرېدو پر ځای لوړه شوې ده. د کرزي د واکمنۍ تر ختمېدو وروسته په تېرو اتلسو کلو کې لومړی ځل و چې د افغانستان نږدې لس ولايتونه د مخالفينو لخوا له سقوط سره مخ شول او په لومړي ځل د پلازمېنې امنيتي وضعيت په ټوليز ډول د ډېرو شديدو امنيتي ګواښونو، بريدونو او بې شمېره ولسي وګړيو د شهيد او ټپي کېدلو شاهد پاتې شو. همدا ډول په حکومت کې دننه د واک پر سر کړکېچونه هغه څه ول چې د کار کچه يې صفر ته را کښته کړې وه او فساد، اداري ګډوډيو او غير قانوني او غير مسلکي مقرريو ته يې زمينه برابره کړې وه. د نړۍ د ټولو پرمختلليو هېوادونو د پرمختګ راز د هغوی د ښو رهبرانو درلودل دي، داسې رهبران چې د ولس په رايو ټاکل کېږي، زموږ د هېواد د هر وګړي د رايې تر شا دا ارمان پروت دی او په دې هدف د ټاکنو په پروسه کې برخه اخلي.

نور يوه افغان ته هم روان وضعيت او ناندرۍ د زغملو وړ نه دي، ټول دا هيله لري چې نور يې په سترګو کې خاورې باد نشي، په ارادو يې ملنډې ونه وهل شي، د شعارونو غولوونکې لوبې پای ته ورسېږي، د کار، عدالت او د قانون د حاکميت دوره پيل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا دعا ده، که ښېرا؟!!

لیکوال: رشید یوسفزی
ژباړه: شفیع الله تاند

تېرو ورځو کې یو لوی مذهبي مجلس ته د هېواد تر ټولو وتلي مولوي صیب پخپله وینا کې وویل، امریکا خپل زوال ته په بیړه گامونه اخلي. د امریکې اقتصاد نور په ټپه درېدونکی دی او دفاعي ماهرین یې سر نیولي ناست دي چې په ټپه درېدونکي اقتصاد آغېزي به یې څومره له منځه وړونکي وي. د هغه ستر مشر مولوي صیب په وینا، دا د مسلمان ملت د ښېراوو پایله ده. د مولویانو سیاست په امریکې له لعنت پرته بل څه نه شي تر سترگو کېدی. یاد مشر په یو ځانله مجلس کې ماته وویل، خدای دې امریکا د واک له زوال وژغوري، ځکه زموږ د سیاسي ژوند اروا ور پورې تړلې ده، موږ خو د همدې مؤمنانو په تودو وینو د امریکې د دښمنۍ په پلمه رایې اخلو او پارلمان او نورو چوکیو ته رسېږو.

زموږ د کور څنگ ته جومات کې دیوبندي ملا د هرې جمعې په خطبه کې په ژړا ـ ژړا دعا کوي، وایي: «یا الله امریکا نېست و نابود کړې». د امریکې په اړه د نېست و نابود ترکیب په کثرت یادولو سره اوس شوخ هلکان ورته «نېست و نابود مولوي صیب» وایي.

یو بل شیخ القرآن صیب هره شپه د قرآني آیتونو تفسیر د امریکې په زوال او پرمختللي پیلوي، څو کاله وړاندې یو سپین ساده مقتدي ترې وپوښتل: «د امریکې یادونه د قرآن په څو سورتونو کې شوې ده؟».

ټول امت د ځان هېرونې په نړۍ کې د امریکایي بربادۍ په فکر اخته دی، په سیاسي لوبه بوخت او پر مطبوعاتو برلاسي نجومیان هره ورځ له نویو فالونو او شمېرو سره د سیاسي علم رمل او د علم جفر په مرسته د امریکې د زوال تازه او ځانگړې وړاندوینې کوي.

په دوه زره لسم،یوولسم کې د اسلام آباد په یوه تینک ټېنک کې د درس لپاره روان وم، لاس کې مې انگرېزي ورځپاڼه کې د تېرې ورځې امریکایي بودیجې په اړه خبر و، درس کې مې د امریکې او افغان پالیسۍ په دوام او استحکام خبره وکړه.

د پوښتنو- ځوابونو پر مهال د پاکستانیو سخت دریځو جنگي گوندونو د بنسټگر جنرال حمیدگل لور عظمی گل په طنزي شکل وویل: «رشید صیب! تاسې د امریکایي پالیسیو په اړه له مبالغې هم پورته خبرې کوئ، امریکا له منځه تلونکې ده، د مسلمان امت ازار ور رسېدلی دی. وگورئ! د امریکې اقتصاد او دفاع یې څه حال دی».

ورځپاڼه کې د تېرې ورځې دفاعي بودیجې سرلیک مې ور وښوده ....٦٥٠ ملیارده ډالر! نړۍ کې په دویم نوبت دفاعي بودیجه د برتانیې وه ....٥٠ ملیارده ډالر. دا روسیه او چین خو یې په کتار کې هم نه ول. ومې پوښتله: آغلې! آیا د اسلامي امت د ښېرو او ازار پایله دا ده چې د یوې امریکې دفاعي بودیجه د ټولې نړۍ هېوادونو له ټولو دفاعي بودیجو ډېره ده؟!

٢٠٠١ز کې د امریکې دفاعي بودیجه ٢٥٠ ملیارده ډالره وه چې د نړۍ له پينځلسو وتلیو پرمختللیو هېوادونو یې د چین په ټولیز گډون ډېره وه. ورپسې په راتلونکي کال کې ۴٠ سلنه ډېره شوه. ٢٠٠٨ز کې یې د ټولې نړۍ له ټولې بودیجې نه زیاته شوه. پر عراق او افغانستان لگېدلي سلگونه ملیارده ډالر پکې نه دي حساب. سږ کال د امریکې دفاعي بودیجه ٦٣٩،١ بیلیونه ډالره ده او ټوله بودیجه یې ٣،٨ کربه ډالره.

امریکا د نړۍ یوازنی هېواد دی چې ورسره د هوایي الوتکو دیارلس سمندري بېړۍ دي، خو نورې نړۍ سره یوه هم نشته.

د پاکستان دفاعي کارپوهانو د یو سینټ کام CENTCOM یا سنټرل کمانډ نوم اورېدلی دی او فکر کوي گوندې په ټول امریکایي پوځ برخمن دي. سینټ کام یوازې د منځني ختیځ او یو څه د افریقایي او اسیایي هېوادونو لپاره جوړ شوی دی سربېره پر دې د بحرالکاهل لپاره PACAOM، د اروپا لپاره EUROCOM او د لاتیني امریکې لپاره NORTHCOM جلا ـ جلا عسکري ادارې دي.

تېرو ورځو کې د پېنټاگان وتلیو روزل شویو ځواکونو Special Operation Forces د ژبې ماهرینو فارسي،عربي پوهو پوځونو په اړه مې یو راپور لوسته، کله مې چې د هغوی د ویلو او ادبیاتو په اړه د هغوی پوهه وکتله، د حیرانۍ برید راته نه معلومېده.

د یوه امریکایي ولسمشر دولتي الوتکې بېلگه په نړۍ کې نشته. سربېره پر نورو کمالونو یې په دې الوتکه کې د امریکې ولسمشر لپاره ځانگړې چوکۍ وي، که د سفر پر مهال دې الوتکه کې اور ولگېږي، یا کومه بله پېښه رامنځته شي، له دې چوکۍ لاندې یوه توکمه ده چې یوازې ولسمشر ته معلومه ده. ددې په کېکاږلو سره سم له واره یې چوکۍ له الوتکې بېلېږي، خپله یوه الوتکه ترې جوړېږي او ښاغلی ولسمشر روغ جوړ په امریکا کې یو ځانگړې ځای ته رسوي.

د Military Aid په شکل کې امریکا د پاکستان اسلامي جمهوریت (مجاهد!) پوځ سره هر کال ددې هېواد ۴٧ سلنه بودیجه پرېکوي. همدا شان په استخباراتي برخه کې یې ٦٢ سلنه بودیجه په غاړه اخلي. که دا مرسته پرې ودرول شي، نو د اردو لوړو افسرانو معاشونه به یې په ٢٠ ورځو کې ودرېږي.

خو مذهبي او جهادي کرامتونو والا په ضد دي چې ښېرې یې په امریکې لگېدلې دي، دا که یې د ښېرو پایله وي، نو د دعا هغه به یې څنگه وي؟!!

د ژوند وړې لارښوونې

جاکسون براون **ژ/ سپین سهار**

١٠٠ – هر څه دې چې له زړه غوښتل، ترې نهیلی نشې! څوک چې غټې هیلې لري، له هغوی ډېر ښه دي چې یوازې واقعیتونو ته ناست دي؛
١٠١ – یاد یې لره! هر څوک د ستاینې وړ دی؛
١٠٢ – زامن دې وهڅوه، له شپاړس کلنۍ وروسته پس له وخته کار وکړي؛
١٠٣ – څه چې لاسلیک کوې، لومړی یې په غور لوله! یاد یې لره غټ لاسلیک د څه ورکولو او وړوکی هغه د څه تر لاسه کولو نښه ده؛
١٠۴ – نورو ته دویم چانس ورکړه، نه درېیم؛
١٠٥ – بې ارزښته شیان لومړی وپېژنه، بیایې پرېږده؛
١٠٦ – په غوسه کې هېڅه مکوه؛
١٠٧ – ډاډه اوسه او پر ځان له باور سره خونې ته ور ننوځه؛
١٠٨ – مینه ناک اوسه؛
١٠٩ – خلک پرېږده چې ودې پېژني چې څه ته د ټینگې یې او څه ته نه یې؛
١١٠ – له «ولې؟» ډېره گټنه وکړه؛
١١١ – د خلکو ارزښت د هغوی له زړونو معلوم کړه، نه په بانک کې د هغوی له پرتې شتمنۍ؛
١١٢ – د هغه چا په څېر شه چې تر ټولو ډېر مثبت او خوځنده درته ښکاري؛
١١٣ – د لاس مینځلو د را څڅېدونکې بمبې جوړول زده کړه؛
١١۴ – هېڅ اندېښنه مکوه چې اولادونو ته دې ښه شیان نشې ورکولای، تر ټو ښه څه چې لرې ور یې کړه؛
١١٥ – لږ غوږ لرونکې شیدې وڅښه؛
١١٦ – د نوي گاونډي کره یو قاب خواړه د تیارولو له لیکلې لارښوونې سره وروړه؛
١١٧ – سره (توره) غوښه لږ خوره؛
١١٨ – د یوې سیمې څرنگوالی د هغې د خلکو له چلنده سنجوه؛
١١٩ – مالگه لږ خوره؛
١٢٠ – پر سیاستوالو باور ونکړې؛
١٢١ – د هر ژوندي سري درناوی وکړه؛
١٢٢ – داسې کارونه کوه، چې له ارزښتونو سره دې سر خوري؛
١٢٣ – له مرگ و ژوند سره له تړلیو پېښو پرته هېڅه ته اندېښنه مکوه، ارام اوسه! هېڅه دومره مهم نه وي، لکه په پیل کې چې ښکاري؛
١٢۴ – هر څه دې چې له لاسه کېږي، د خپل مشر لپاره یې تر سره کړه، دا به دې د ژوند تر ټولو ستره پانگونه وي؛
١٢٥ – په تېرو تېروتنو دې مه ژاړه، مازې یې ترې زده کوه او مخ ترې اړوه؛
١٢٦ – د ښوونځي د شاگردانو د لاسي کارونو په نندارتون کې گډون کوه او تل یو څه ترې را نیسه؛
١٢٧ – مه پرېږده ټلیفون دې د ژوند ښې شېبې در خرابې کړي! ټلیفون ستا د کارونو د اسانولو لپاره دی، نه د هغه چا لپاره چې زنگ یې در وهلی؛
١٢٨ – که چا ستایلې، له زړه «مننه/ خوښنه» ویل یې تر ټولو غوره ځواب دی؛
١٢٩ – د ماشومانو خویونه پرېږده (له ځانه ماشوم مه جوړوه)؛
١٣٠ – ښه بایلونکی اوسه؛
١٣١ – ښه گټونکی اوسه؛
١٣٢ – پر نورو خندې ته نیوکه کوه (نه د خلکو تر مخ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولس گرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک

ګل احمد «محبت»

دولس گرامه ماغزه کتاب که په لومړي ځل سړی وګوري نو فکر کوي چې دا به د اعصابو او ماغزو په اړه کوم طبي تحقیق وي، ځکه د سړي تلوسه او سپنس ورسره پیدا شي چې دا اثر باید ولولي، خو کله چې د کتاب پاڼې پرانیزي او لړلیک ولولي نو کاملاً یې ګومان اپوته وخېژي، همدا چې د لړلیک موضوعات ولوستل شي سړی په ځان پسې دومره راکاږي چې له لومړی تلوسې یې دا څو چنده زیاته ده، د یوې سپېڅلې جګړې په نوم د یو مجهول جنګ په بیان کې دا هم له ذهنه نه وځي چې ولې دا اثر او دولس گرامه ماغزه؟؟ د ماجرا او بدبمختیو په دې سفر کې سړي ته هله دا نوموونه واضحه شي چې کله له پېښوره د ازاد شوي او فتحه شوي کابل شوق وکړي. کله چې سړی په کابل کې د فاتحینو په منځ کې په ناڅاپي ډول را ایسار شي، له خبرو مخکې له موټره کوز کړی شي، په وهلو او د بولو زغروال ټانګ ته وخېژول شي، د ټوپکونو میلې ورته سیخې شي او د کونداغونو تر ګوزارونو لاندې راشي او کله چې له سړي د حکمتیا او سیاف د جرمونو بدله وغوښتل شي او دا تور هم پرې ورپورې شي چې تاسو له افغانستانه پښتونستان جوړوئ نو هله به ورته پته ولګي چې دولس ګرامه ماغزه څه معنا؟ دا نو هغه وخت څرګنده شي چې د وحشي ملېشو د سرلښکر مرستیال عبدالمجید روزی تفنګچه په لاس او د غاښونو په چیچلو درته ووایي چې: (میفامم که ادم سیاسی استی خود ته میګی که ده کله ام دوازده ګرام مغز اس ده کله مم دوازده ګرام مغز اس مارا خام کله میګفتنین، مالوم میشه که خام کله اس؟) خو د دولسو ګرامو مغزو کیسه همدلته نه خلاصېږي.

دولس ګرامه ماغزه په ژونده بڼه د افغانستان ژوندی تاریخ بیانوي، د دې اثر تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې هر څه د لیکوال د سترګو لیدلی حال د ی، ده هڅه کړې چې تر ډېره بریده د پېښو او واقعاتو لپاره کره او موثق دلایل وړاندې کړي چې ښې بېلګې یې د ډاکتر نجیب الله او اوو رهبرانو او د رهبرانو ترمنځ د لیکونو تبادلې دي، ډېر شیان حقایق وي خو موږ یې د یو شمېر خلکو له خولې نه شو اورېدای، د بېلګې په توګه: د دولس ګرامه ماغزه په څېر حقایق موږ د یو کمونست له خولې نه شو اورېدای خو که دغه حقایق موږ ته د ننګیال په څېر یو مجاهد بیانوي نو د واقعاتو په لا کره توب د ثبوت ټاپه وهي، خو د لیکوال ادبي جرائت او شهامت د ستایلو دی چې د هغه چا په اړه له حقایقو پرده پورته کوي چې د هغوی د ژوند فلسفه لا اوس هم د نورو پر مړینه ولاړه ده. د لیکوال دا جرائت د ستایلو دی چې د داسې یو چا په اړه هغه حقایق وایي چې ټوله ټولنه یې لا اوس هم کافر او د افغانانو قاتل ګڼي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکونه رابرسېره کوي چې د سولې او اسلام په نامه یې یو شمېر جهادي رهبرانو ته لیکلي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکنی او تیلفوني غوښتنې چې له یو شمېر مخورو افغانانو یې کړې دي چې راشئ د سولې په فضا کې واک په لاس کې واخلئ او د دې ولس د هوساینې لپاره کار وکړئ خو هر چا منفي ځواب ورکړی، د دې ټولنې پر وړاندې د ډاکتر نجیب الله په حقه ګڼل د بلا په خوله کې د ځان ورکول دي.

دولس ګرامه ماغزه ډېر په کره او دقیق ډول د افغانستان د جهاد د اوو رهبرانو شخصي او سیاسي ژوند خلکو ته د حقیقت په هنداره کې ورښیي، ایا د دوی مبارزه د اسلام لپاره وه او که د قدرت لپاره؟ دوی چې کوم شعارونه په پاکستان کې د اسلام په نوم او د اسلامي نظام د جوړېدو په پار ورکول ایا دا رښتیا وو؟ ایا د دوی د اسلام او کفر ټاپې د دین او مذهب لپاره وې او که نه د شخصي او ګوندي ګټو په خاطر؟ هغه استاد سیاف چې عربو به عمر ثالث یا درېیم عمر باله مبارزه یې د څه لپاره وه؟ هغه سیاف چې تقریر ته به یې عربو او عجمو ژړل او ده به ویل چې تر هغې د بنین سیوان د روغې جوړې ریل ګاډي زما په ککرې تېر نه شي افغانستان ته نه شي رسېدای خپله ژمنه یې عملي کړه؟ هغه استاد سیاف چې د یو زندیق او کمونست په نامه یې د کابل د څو ځله ورانېدو غوښتنه کوله اوس په څه حال کې دی؟

ایا جنرال دوستم مجاهد دی؟ هغه دوستم چې هم د ډاکتر نجیب الله نظام وخوړ او بیا یې ملېشه وو ځانونه د کابل فاتحین بلل او په یو او بل نوم یې پښتانه او مسلمانان ځورول. ایا دوستم په رښتیا خالد بن ولید دی؟ ایا حضرت صیب له زړه نه او د اسلام په خاطر دوستم ته خالد بن ولید ویل که د خپل واک د غځونې په پار یې دا کار کړی و. کله چې د جګړو په کشمکش کې دوستم ته کافر او مرتد وویل شول ایا دا هم د اسلام له نظره و؟ ایا استاد رباني په رښتیا د هېواد ولسمشر او رییس جمهور او که یو نشنلست و؟ په دولس ګرامه ماغزه کې د استاد رباني هغه خطونه او شفاهي ویناوې رابرسېره شوې چې ده خپلو ازبکو ته ویل د افغانستان په تاریخ کې یو چانس موږ ته په لاس راغلی، زه رییس جمهور یم، مسعود د دفاع وزیر او. . . ایا حکمتیا له لومړي سره همداسې مجهول سیاست درلود او یا په بار کې کوږ لرګی و او که اوس داسې شو؟ او ایا احمد شاه مسعود د اسلام لپاره مبارزه کوله او په رښتیا ملي قهرمان دی؟ دا ټول واقعیتونه او سپړنې په دولس ګرامه ماغزو کېږي.

بې له شکه چې په هېواد کې کمونستان او د روس غلامانو ناویلي ظلمونه کړي دي خو په خپله یو مجاهد وایي چې مجاهدینو په کابل کې داسې کارونه وکړل چې د ثور د اوومې ترو مخ یې ورسپین کړ، په دولس ګرامه ماغزو کې په څرګند ډول په کابل کې د مجاهدینو هغه ناویلي ظلمونه او وژنې بیان شوي چې سړي یې د ویلو لپاره هېڅ کومه ژبه او الفاظ نه لري. په دغه اثر کې په ښکاره ډول د مجاهدینو مبارزه د پاکستان او پنجاب په خوښه ګڼلې چې اوس یې هم موږ په خپلو سترګو ګورو او له همدې نادودې اوس هم رنځ وړو. کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو د مسلمانانو په وینو یې ولمبوه، د دې اثر ترټولو لویه ښېګڼه دا ده چې لیکوال له خپلې مشاهدې او له ثبوت سره هغه څه رااخیستي دي چې په ولس کې خوله په خوله د مجاهدینو په اړه ویل کېږي.

د بېلګې په توګه کابل کې د سپیو له خوا د مړو جسدونه خوړل، د خلکو لونې له ځان سره بیول، پر هلکانو جنسي تېري کول، چور، لوټ او تالان کول، د مرکزي اداري نه شتون، په یو ښار کې په یو څو نومونو د خطبو ویل تردې چې خلکو د مجاهدینو په نظام ملنډې شروع کړې او دا خبره خوله په خوله شوه چې هفت خر تانه بګیرید یک ګاو مارا پس بدهید!!!

د لیکوال د خپلې مشاهدې دوه واقعې ډېرې په زړه پورې دي. وایي مجاهدیو یو څوک را ایسار کړی و او په کنداغونو یې واهه، ده ویل په دا خوله خوله مې ووهئ! وهونکي کرار شول، پوښتنه یې تري وکړه. هغه ورته وویل په همدې خولې مې دعاګانې کړي چې خدایه مجاهدین کامیاب کړې ځکه مې اوس دغه حال دی. ترټولو تریخ او د دغو ظلمونو ثبوتي واقعیت خو لا دا چې په یوه څلور لارې کې هزاره ګانو یو لاروی را ایسار کړ، جېبونه یې ورته تش کړل خو د ده واسکټ یې خوښ شو، نو ورته یې وویل واسکټ وباسه! هغه ورسره پرتوګ او کمیس هم وویستل او لوڅ لغړ یې شعارونه ورکول چې زنده باد اسلام او زنده باد مجاهدین او. . .

د اثر پر ټولو خوبیو سربېره چې به کیسه ییز ډول لیکل شوی او سړي د واقعیتونو په موندلو او اورېدو پسې ځان پسې راکاږي د طنز برخه یې لا خوږه ده، کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو په وزارتونو یې لانجې شوې، ځکه نو په تنظیمي وېش کې نااهلو ته څوکۍ ورسېدې، کله چې د دوی یو وزیر وزارت ته ولاړ د یوې نجلۍ نوکان

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي اوږده وليدل، نو په حيرت يي ورته وويل: دا نوکان دي د استنجا پر مهال نه په تکليفوي؟ ترټول خندوونکي خو لا دا چې کله مدير غفار د ترانسپورت وزير شو ځان به يي د ترانسپورت وزير مدير غفار معرفي کاوه، د طنز په برخه کې يي تر ټولو لويه خوبي دا هم ده چې په ترخو او دردوونکو حالاتو کې هم د طنز ژبه په کې کارول شوې ده، کله کله په ژړا کې هم سړی ته د قانع صيب (الله گل دانه دانه) او ښکنځلې خندا ورولي. کله چې احمد سينا د مرگ په خوله کې قومندان عبدل ته په ډوزو او لافو سر شي نو سړي ته رحيم پوف راياد شي او د عبدل به پټ پټ له ځانه سره خاندي. د خوستيانو او پکتياوالو اصطلاحگانې لا هم په خوندور حالت ليکل شوي دي او چې په جبهه کې دي د هاشم خان واسکټ خبرن شي او ياران دې پرې ملنډې وهي. تر ټولو خوندور طنز خو لا دا چې استاد رباني له ډېره غمه او وېرې خپل پرتوگ چپه اغوستي و او قرض ورکه سياف ته ضامن ترې گلبدين واخله او راشه بيا مې... واخله. د طنز په برخه کې د مجاهدينو او رهبرانو کاريکاتورونه رسمول هم يو ځانگړې او جلا کيف لري.

پر دومره ښېگڼو سربېره دولس گرامه ماغزه له يو شمېر کمزوريو او تېروتنو هم نه دی خلاص. سره له دې چې ژبه يې روانه، ساده او عام فهمه ده او په ښه صحافت چاپ شوی، يو شمېر گرامري تېروتنې په کې ليدل کېږي، د بېلگې په توگه په يو شمېر ځايونو کې يې يا گانې نه دي مراعت شوي چې سړی پرې خو ځو ځله د جملې بيا بيا لوستو ته اړ کېږي.

پیکره‌ی بی سر

مصطفی عمرزی

جامعه ي پشتون ها، از زماني كه حضور شكوهند و محسوس تاريخي را در بيش از ۶۰۰ سال تاكنون، تداوم بخشيده است، از مزاياى آن حاكميت ها و رهبران خويش نيز مستفيد شده اند كه نه فقط پشتون، بل همه پذير بودند.

پس از شهادت محمد داوود، مردم ما مانند پيكره ي بي سر، در حالي كه بخش قابل ملاحظه جوامع اقليت ها تحت چتر تنظيم ها و احزاب چپي وراستي منسجم و جهت خواسته هاي قومي بسيج مى شدند، در خلاى رهبرى قومى قرار گرفتند. آنان با تعهدات ميان تهي و ناشي از بدفهمي و اشتباهات هر دو جانب چپى و راستى، در جايى افول كردند كه رفقاى كمونيست (خلقى)، بدون كمترين زمينه هاي اجتماعي، با حماقت تمام، سهم و دارايي هاي قوم خويش را نيز بخشش مى كردند.

رفقاى خلقى با تيشه به ريشه ى بنياد هاى سياسى و اجتماعى ما، با شورويان، ستميان و پرچميان، خيانت هاي هايش را توجيه كرده اند. متاسفانه جناح ديگر با فرورفتن در اعماق اخوانيسم سياسى (در واقع تروريسم بين المللى) و تعهداتى كه آنان را ناگزير و حتي غافل مي كردند بخشى از مردمان زير لواي شان، بخشي از جامعه ي پشتون هاي افغانستان اند و حقوق قومي نيز دارند، به ما آسيب زده اند.

دو جانب چپى و راستى، مردم ما را دچار بلايا ساخته اند. اينك در افول مردمسالارى توريدى، در جوي كه براي اقليت ها، تنوع رهبرى مى سازند تا به گونه اي بحث ستيز قومي براى انحصار گرمتر شود، با چنين رويكرد هايى به بزرگ نمايى محور هايى نيز پرداخته اند كه در همه ى آن ها، عداوت با ما به چشم مى خورند.

روند ستم ملى بالاى بزرگترين قوم افغانستان (پشتون ها) و ضياع حقوق آنان، از شتاب نمانده است. متاسفانه تحميل حاكميت هاى ائتلافى كه با پشتوانه ى خارجى به مغز استخوان مملكت رسيده اند، روى اصل پشتون ستيزى نيز استوار مى باشند. اگر چنين نباشد، توزيع قدرت به اساس سهميه ى قومى، هرگز با اين انتقادات توام نمى شد تا با چشم داشت به حقوق اكثريت، بى خانمانى اجتماعى را به نفع مخالفان وسعت بدهند.

اين كه بستر اجتماعى پشتون هاى افغانستان به شدت خشن شده است، در نبود رهبرى قومى نيز است كه تا قبل از هفت ثور، وابسته به شخصيت ها ملى و پشتونى بود. مردم ما را با خلاى فكرى، به جبهه ى مخالفانى مى كشانند كه به سهولت با تاديه ى اسلحه، آنان را قادر مى سازند به سوى بى عدالتى ها آتش بگشايند.

نياز ها براي رهبري واحد قوم پشتون، همانند سر براى اين پيكر عظيم اند. با ساخت اين تعقل، بيش از همه، توحيد ظرفيت هاي بشري ما جلو تشتت و بحران عظيم فكري را مى گيرد؛ زيرا گروهي را مخالفان مسلح و بعضى را مخالفان داخلى به انزوا كشانده اند؛ شماري را جهت منافع ديگران بسيج مي كنند و توده هاي كثير را در بي خانماني عظيم قرار داده اند تا با بلاتكليفي، گوشت دهنه ي هر سلاحي باشند.

در يک زمينه ى مدنى كه از كثرت و تنوع قومى كشور يادآورى مى شود، شايد تجويز نسخه ى فرد محور، درست به نظر نيايد، اما در جامعه ى ما كه زمينه ى مدنى نيز به ابراز وجود ابعاد منفى انسانى كمک مى كند، ديديم كه اگر حول محور تبارى گرد نيايم، مردم ما كه در گروه هاى مختلف قبيله يى، شهرى، روستايى، ايديالوژيک، درى زبان، پشتوزبان و جناح هاى متخاصم سياسى از چپى به راستى و از شمالى به جنوبى تقسيم مى شوند، چنانى كه در پس منظر تاريخى از يک بازوى واحد عمل كرده اند، محروم مى مانند.

البته ادعا ها براى داعيه ى قومى ما كم نيستند، اما مجريان اين ادعا ها با كمترين آگاهى از تنوع تبارى ما و لغزش هاى فرهنگى، سياسى و اجتماعى خويش، بيشتر نماينده گان بخش هايى اند كه با چند نفر گردآمده اند. مثلاً دفاع در دايره ى زبان پشتو، ميليون ها پشتون درى زبان يا غيرپشتو زبانى را از احاطه ى وحدت دور مى كند كه اگر به سطح منطقه توجه كنيم از هند تا آمو و از كشمير تا اصفهان، تاريخ و تنوع فرهنگى دارند. در بُعد ديگر، عدم لحاظ مذهبى بودن مردم ما، آن فعالان پشتون را دچار مصيبت مى كند كه هرچند از قوم مى گويند، اما طرز برداشت اكثريت مذهبى يا روستايى ما از داعيه ى آنان، به شرک قوم پرستى تعبير مى شود. افزون بر اين، توجه بر نزاكت هاى اجتماعى كه در اين كشور، در كنار بيش از ۲۰ ميليون پشتون از مجموع سى ميليون افغان، بيش از ۳۰ زبان و ۵۰ قوم ديگر داريم كه نه فقط فرهنگ ها و هموطنان شمرده مى شوند، بل افغان، برادر، پدر، مادر، خواهر و شركاى زنده گى ما بودند و هستند.

در مثال ديگر، هراس هاى ناشى از تشتت آراى پشتون ها، به اين درک كمک مى كند كه بر اثر تقسيم آن ها، تضعيف مى شويم. محور تبارى كمك خواهد كرد مردم ما حول منافع مشترک، اعم از دري زبانان و پشتوزبانان، جوامع روستايي و بخش قابل ملاحظه ي جامعه ي ديني ما، به ويژه زماني كه سرنوشت افغانستان (انتخابات)در ميان است، گردهم آيند تا حداقل در كمترين توقع، براي دشمنان خويش، راي ندهند.

رهبري واحد ما، نبايد تنها به مفهوم بسيج پشتون ها براي تامين منافع قومي، بهانه شود. چنان چه آوردم، جامعه ي پشتون هاي افغانستان با تنوع، خلط و حضور جغرافيايي عظيمي كه در ۳۴ ولايت افغانستان دارند، بر اثر ملكيت ها و تعلقات قومي و خويشي با ديگران، بدون غيرپشتون ها به راحتى نخواهند توانست به عدالت اجتماعى برسند؛ اما اگر ذهنيت هاي غير پشتوني حاكم باشند و از فرصت هاي تجاوز بيگانه، استفاده كنند، مردم ما حق دارند تحت رهبري واحد قومي، سمت خود را با درک حقوق انساني خويش جهت روشن شدن موضع دوست و دشمن، واضح سازند و اجازه ندهند بر اثر شرايط، وقتى فقط بحث انتخابات در ميان است، از تفاهم صحبت كنند، اما زماني كه از امتحان گذشتند، دشمنى ها را به نام حقوق، توجيه مى كنند.

بار ها ديديم كه در خوان ما شريک شدند، اما پس از بُرش آن، از نان ما به نام خويش مى خورند. افراد زيادى را مى شناسيم كه از سوى پشتون ها وارد دولت شده اند و بر ضد ما، سوء استفاده مى كنند.

رهبري قومي را در صورتي كه جامعه ي افغانستان در كل در مسير آرامش، رفاه و امن طي طريق كند و نيازي به موانع نباشد، حداقل در شرايط كنوني و مقطعه يي براي رهايي ظرفيت هاي بشري خويش از چنگال سياست ها و برنامه هاي مذمومى مي خواهيم كه زيان آن ها نه فقط ارمغان فقر و اندوه قوم پشتون بوده اند، بل با نبود وحدت فكري همتباران ما، كشور را تهديد مى كنند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانش خپرندویې ټولنې نوي چاپ کړي کتابونه

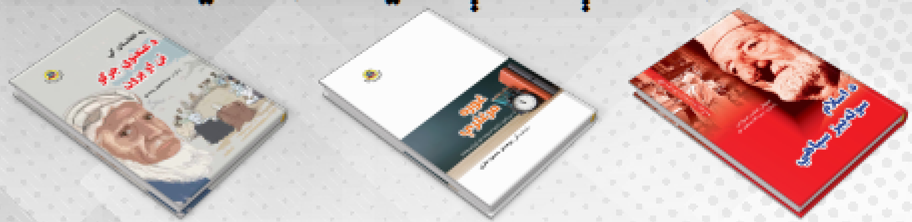

د تر لاسه کولو ځي
سالنګ وات، انحصارات، د پخواني ملي سينما څنګ ته،
دانش کتابپلورنځي- کابل
ډيجيټل: 0783835153 مطبعه: 0700449298
بريښنالیکونه: spinsahaar@gmail.com | danishdigital2020@gmail.com
ميوند جاده، پخته فروشي کوځه، خليل مارکيټ، دانش کتابخانه
احمد شاه بابا مېنه (ارزان قيمت) شهيد داود خان خلور لارې، داود خان او يې ته

مخامخ، بولان مارکيټ، کتابستان
ميرويس ميدان (کوټه سنګي)، مينه بار مارکيټ، استقلال کتابخانه- کابل
کندهار: کرور کتابخانه او صداقت کتابخانه
ننګرهار: ختيځ خپرندويه ټولنه او مومند خپرندويه ټولنه- جلال آباد
پکتيا: روحاني خپرندويه ټولنه او ما شاء الله کتابخانه- ګرديز
خوست: ژوندون کتابخانه او رنا کتابخانه
مزار شريف: کتابفروشي حاجي عبدالقيوم

د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د خلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې وارو ګاونډيو هېوادونو ترمنځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه به دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library